

Woeste Gronden

Dorpskrant Schaarsbergen

IN DIT NUMMER

Frans van de Kamp

Kerstmarkt

Margreet Heinen

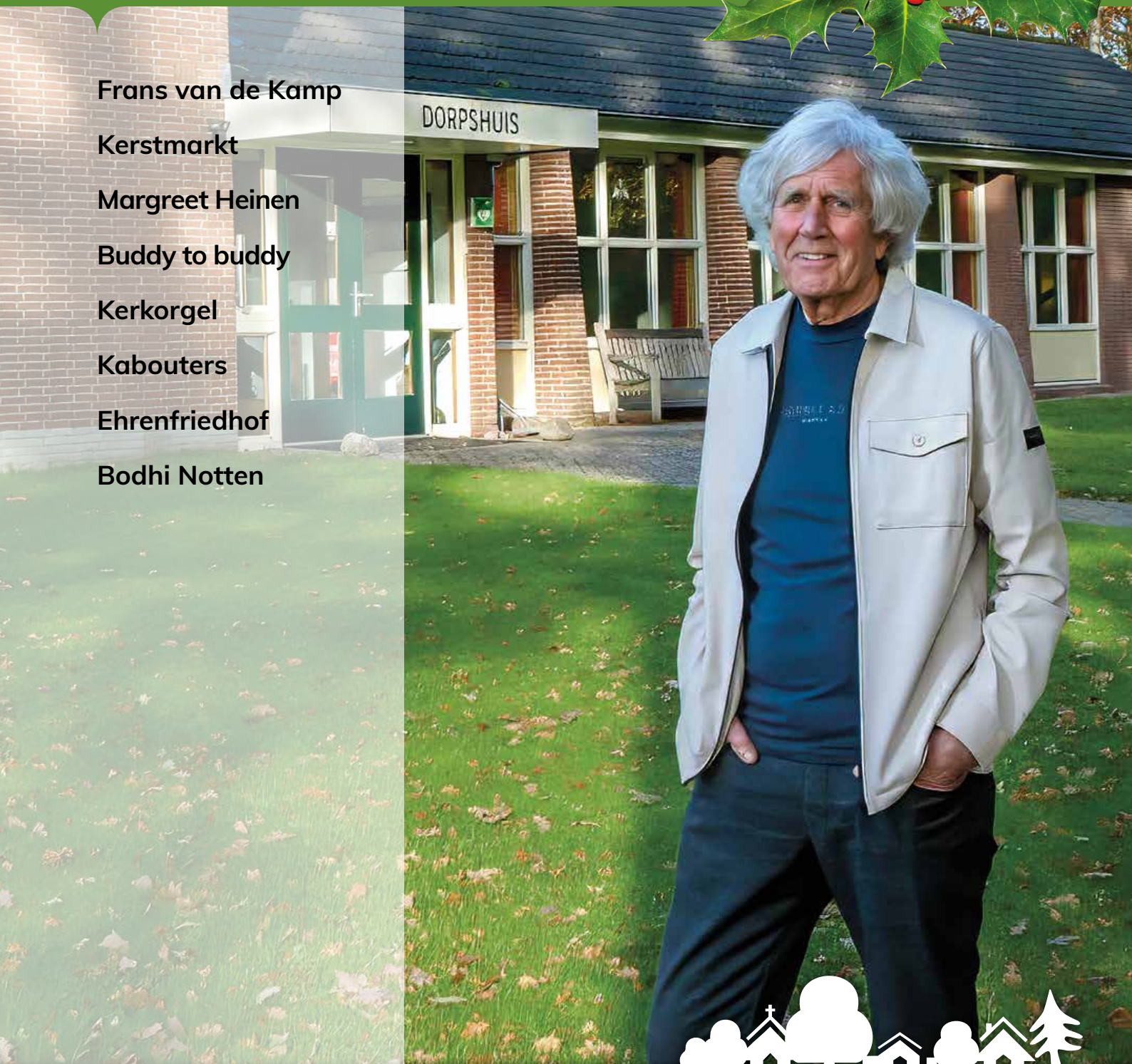
Buddy to buddy

Kerkorgel

Kabouters

Ehrenfriedhof

Bodhi Notten

Gastvrijheid met een glimlach!

BOSRIJKE OMGEVING

SFEERVOLLE INRICHTING

AMBACHTELIJK GEBAKKEN

1985

2025

40 jaar

4

Pannekoek huis

DINSDAG T/M ZONDAG

12.00 - 20.00 UUR

SCHAARSBERGEN

Kemperbergerweg 673 ♦ 6816 RV Arnhem ♦ 026 - 443 14 34

www.pannenkoekhuis.nl

VOLG ONS OP

f

ig

2 DK 233 • december 2025

Colofon

Redactie

Abco Blok, Herman Boesveld,
Johan Kloosterboer, Kirsten Leijnse,
Mireille Riesenbeck

Vormgeving & Eindredactie

Minke Hylarides,
Annemarie van Lierop

Mailadres redactie

dorpskrant@schaarsbergen.nl

Fotografie

Berrydereus-fotografie.nl,
Henk Monster, Buddy to Buddy,
Eendracht, Het Nationale Park
De Hoge Veluwe, Henk Donkers,
Marion Fischer

Bezorging

Jeannette de Vries (026 44 24 460)

Druk

Rozijn Repro, Didam

Woeste Gronden verschijnt vier
keer per jaar. Sluitingsdatum kopij
volgende nummer is 18 januari
2026, dit nummer verschijnt begin
maart.

Voorpagina: Frans van de Kamp

Bestuur Dorpsraad

Bart Loman, voorzitter (brtloman@gmail.com)
Marcel Brons, penningmeester (penningmeester@schaarsbergen.nl)
Moniek de Bakker, secretaris (moniek@bonhansa.nl)
Caroline Neys, bestuurslid (caroneys@gmail.com)
Annemarie van Lierop, bestuurslid (sylvalaan@gmail.com)
Susan Bonekamp, aspirant bestuurslid (susanbonekamp@gmail.com)
Bert Michels, aspirant bestuurslid (jarikis@yahoo.com)

Website

Moniek de Bakker
(website@schaarsbergen.nl)

Contact Dorpsraad

www.schaarsbergen.nl
bestuur@schaarsbergen.nl

Inhoud

Van de redactie	5
Van de Dorpsraad	6
Leven op Schaarsbergen: Margreet Heinen	8
Van de Hoge Veluwe	11
Wijksafari	13
Wie de jeugd heeft: Bodih Notten	14
Buddy to buddy	16
Uitgelicht: Bio Vakantieoord & Arnhem bedankt	19
Ehrenfriedhof Zypendaal	20
Kabouters op Schaarsbergen	22

Kabouterpad	23
Schoffelaar	25
Interview met Frans van de Kamp	26
Kerkorgel	28
Kerstmarkt & Kerstwandeling	31
Kerknieuws & Adventskalender	32
Gemeentenieuws	34
Verenigingsnieuws: Eendracht en JES! Arnhem	37
Bij de hand	38
Agenda	39

DK 233 • december 2025 3

Bij Tom van Ginkel tuinen kunt u terecht voor een tuin die volledig aan uw wensen voldoet.

Tom van Ginkel tuinen is een jong hoveniersbedrijf en staat voor kwaliteit en klantvriendelijkheid.

Tom van Ginkel tuinen heeft een passie voor tuinen!

- Ontwerp
- Aanleg
- Onderhoud
- Renovatie
- Vijveraanleg

www.tomvanginkeltuinen.nl

info@tomvanginkeltuinen.nl

06-22171739

Oefentherapie
Peter Koen

Dé Praktijk voor oefentherapie

- Houdingverbetering: scoliose, kyfose of lordose
- Rug-, nek-, schouder- en armklachten
- Bekken- en zwangerschapsklachten
- Chronische klachten als reuma, artrose, MS, Parkinson
- Activering van ouderen
- Preventie door zorg voor bewegen

Afspraak maken?
06-14477578
Ook zonder verwijzing!

📍 Jachthoornlaan 1A (het Dorp) Arnhem

✉ info@mensendieck-arnhem.nl

🌐 www.mensendieck-arnhem.nl

Johan Rap

BOS-, NATUUR- EN LANDSCHAPSBEHEER

Erkend door het Bosschap

Kemperbergerweg 261 - 6816 RS Arnhem

Tel. (026) 443 16 28 - Fax (026) 442 04 02

Mobiel: 06 546 61 302

Het is weer december

December, de maand van wollen sokken en warme chocolademelk. Gezellig samen met vrienden, familie en buren. Of met de nieuwste Woeste Gronden op de bank, onder een dekentje, met een glaasje warme bisschopswijn.

In deze editie van de Woeste Gronden leest u over oude bekenden in ons dorp, over het verleden, over de jeugd, de toekomst en ook over de wijksafari's waarvan de eerste plaatsvindt op 18 april.

En het is weer december: met tradities als sinterklaas, kerst en oud-en-nieuw, een periode vol gezelligheid. Een van de tradities is de kerstmarkt bij de Dorpskerk.

Maar december is ook de maand om even stil te staan. Te reflecteren op het afgelopen jaar, en vooruit te kijken naar het komende jaar. En een mooi

moment om even om u heen te kijken. Naar uw familie, vrienden, buren. Want misschien zit u wel met uw glaasje bisschopswijn op de bank, maar hoe is het met uw buren? En die nieuwe bewoners een paar huizen verderop? U had al gehoord dat ze hun eigen land zijn ontvlucht, en als u daarover nadenkt lopen de rillingen u over de rug. Misschien een goed moment om ze eens uit te nodigen voor een beker warme chocolademelk. Taalbarrière? Welnee, een stukje gevulde speculaas opent alle harten! Laten we naar onze buurtgenoten omkijken. In december, en natuurlijk het hele jaar door!

Wij wensen u een warme kerst en heel veel goeds voor het nieuwe jaar.

O ja, gelooft u in kabouters...?

Kunst- en cultuurroute Schaarsbergen

Wie veel van de mooie stad Arnhem wil zien, kan dat het beste doen door wandel- en fietsroutes door de stad te maken. In dit geval routes die langs publieke kunstwerken en opvallende cultuurobjecten gaan, kriskras door de stadswijken.

De 16e route, Schaarsbergen, is nu gedrukt. Uiteindelijk zal elke wijk zijn eigen kunst- en cultuurroute hebben.

Ook staan er themaroutes in de planning. Inmiddels zijn er vier gereed. In 2021 Arnhemse Sonsbeek kunstwerken, in 2024 Religieus Erfgoed Arnhem en WOII-herinneringen Arnhem en begin mei 2025 het draaiboekje 'Arnhem-Westervoort/Westervoort-Arnhem'.

In het Dorpshuis liggen momenteel een aantal exemplaren van het boekje 'Kunst- en cultuurroute Schaarsbergen'. Alle boekjes zijn sowieso gratis op te halen bij de Rozet.

VINCENT MANDEMAKER

ALLROUND KLUSSENBEDRIJF

voor al uw klussen in en rond het huis

Strolaan 25, 6816 PM Arnhem (06) 42 11 86 32
 info@klusbedrijfvincentmandemaker.nl
 website: klusbedrijfvincentmandemaker.nl

Nieuwsbrief Dorpsraad

Blijf op de hoogte van alle nieuwtjes in Schaarsbergen!
 De nieuwsbrief wordt regelmatig verstuurd. U kunt zich aanmelden via www.schaarsbergen.nl

Reserveer via
www.restauranttrix.nl
 of bel
 026 - 44 22 273

HOTEL
RESTAURANT
TRIX

GEOPEND VOOR: KOFFIE, LUNCH,
 BORREL EN DINER!

SPECIALE
KINDERKAART EN
SPEELRUIMTE!

RESTAURANT TRIX | SCHELMSEWEG 1A
 ARNHEM | RESTAURANTTRIX.NL

Bewonersoverleg 30 oktober

Tijdens het bewonersoverleg van oktober hebben we met zo'n 60 bewoners input geleverd voor het wijkactieplan voor de komende twee jaar. Er zijn veel vragen gesteld rondom verkeer, natuur en defensie. Opvallend zijn ook de vele nieuwe en bestaande initiatieven die bewoners benoemen over nabuurschap, zoals: ontmoetingsplekken, pluktuin, weekmarkt, café, zorglocatie, wijk safari's en nog meer. Bij het verschijnen van deze dorpskrant hebben we het nieuwe wijkactieplan uitgewerkt en besproken met o.a. de gemeente om te kijken hoe en met wie we onderwerpen oppakken.

Het wijkactieplan is leidend voor de agenda voor de komende twee jaar, maar uiteraard ligt hiermee niet alles vast. Tussentijdse initiatieven zijn altijd welkom. Zo kunt u zelf een aanvraag doen voor een activiteit voor uw straat, buurt of het hele dorp en aanspraak maken op het Dorpsbudget (zie: schaarsbergen.nl). De afspraak met Defensie om de ontwikkelingen op vliegveld Deelen toe te lichten, ging in oktober niet door omdat de beoogde militairen ineens op oefening waren. Natuurlijk zijn we allemaal benieuwd naar de ontwikkelingen als een dirtstrip en de uitbreiding van vliegbewegingen van helikopters en cargodrones. We hebben van Defensie de toezegging dat ze op de ALV in maart 2026 aanwezig zullen zijn. Ze gaan ervan uit dat ze dan gelijk de verschillende ontwikkelingen concreet kunnen toelichten. Tegen die tijd zijn de zienswijzes van bewoners, organisaties en overheden beantwoord en heeft het ministerie de keuzes definitief gemaakt.

Verder bij het bewonersoverleg:

- Door stichting Vitale Biotopen en Duurzaam Schaarsbergen zijn bloembollen aangeboden die, wanneer we ze allemaal inplanten, een bijenlint door Schaarsbergen gaan vormen. Scan de QR-code voor meer informatie over het Bijenlint-project.
- Initiatiefnemer dhr. van de Brink en dhr. Steyn van Rozet hebben een korte presentatie gegeven over de ontwikkelde fiets-/kunstroutes door de wijken van Arnhem. Voor iedere bewoner is er bij het Dorpshuis een kunstroute van het nu uitgebrachte deel over Schaarsbergen achtergelaten. De delen waarmee u door de andere wijken van Arnhem kunt fietsen, zijn verkrijgbaar bij bibliotheek de Rozet.

Vooruitblik 2026

- Begin januari organiseren we samen met de Dorpskerk en de Oranjevereniging weer een nieuwjaarsreceptie. Hou onze website schaarsbergen.nl in de gaten voor datum/tijd/locatie.
- In maart 2026 zijn er verkiezingen voor de gemeenteraad. Hou ook hiervoor onze website in de gaten, we kijken of we een tussentijds bewonersoverleg kunnen organiseren over gemeenteraad en verkiezingen.

Dorpsraad Schaarsbergen wenst u mooie feestdagen! Ik hoop u te ontmoeten bij de kerstmarkt, de nieuwjaarsreceptie of op het eerstvolgende bewonersoverleg.
 Bart Loman, voorzitter Dorpsraad

Fietsmaatjes

Lukt fietsen niet meer zelfstandig?

In 2019 is Stichting Fietsmaatjes Schaarsbergen opgericht. Het doel van deze stichting is om het voor mensen die niet (meer) zelfstandig kunnen fietsen, toch mogelijk te maken te genieten van een fietsritje.

Het fietsen op een duofiets is erg gezellig: bewegen in de gezonde buitenlucht en ook nog lekker kletsen met elkaar. Ondertussen kun je genieten van de prachtige omgeving van Schaarsbergen. Ook heeft de duofiets, ongeacht met welke deelnemers, gratis toegang tot Het Nationale Park De Hoge Veluwe.

Deelnemers

Lukt fietsen niet meer zelfstandig? Meldt u zich dan aan bij ons. Wij zoeken voor u een vrijwilliger die met u gaat fietsen! Wilt u liever met een bekende fietsen? Dat is ook mogelijk.

Vrijwilliger

Iets betekenen voor een ander én sportief bezig zijn? Als fietsmaatje kan dat. We zoeken vrijwilligers die het leuk vinden om samen te fietsen. We maken eerst een proefritje met de duofiets. Daarna proberen we u te koppelen aan een geschikte deelnemer.

Contact

Meer weten of aanmelden? Ga dan naar de website www.fietsmaatjesschaarsbergen.nl, stuur een mail naar info@fietsmaatjesschaarsbergen.nl of bel met Wilma de Neeff, voorzitter van de stichting, 06-10283816.

Margreet Heinen geeft les aan de KWA

Berry de Reus Fotografie

“Je leert hoe een kunstenaar kijkt, denkt en voelt”

Door Johan Kloosterboer

Al tientallen jaren geeft beeldend kunstenaar Margreet Heinen les aan de KWA in Schaarsbergen, een bruisende vereniging waar ruim driehonderd leden uit Arnhem en wijde omgeving wekelijks – of vaker – tekenen, schilderen, boetseren, beeldhouwen of met grafische technieken bezig zijn.

Als je het terrein van de KWA – naast Pannenkoekenhuis Den Strooper – betreedt, kun je het soms al horen: het zachte tikken van beitels, het gekras van potloden, een lach uit het atelier. Achter de deur van het karakteristieke pand werkt een bont gezelschap van amateurkunstenaars, zowel beginners en gevorderden, aan hun creativiteit. “De KWA is echt een plek waar mensen kunnen onthaasten en zichzelf kunnen zijn,” vertelt Margreet Heinen, die er sinds 1990 teken- en schilderles geeft. “Vroeger was het allemaal wat formeler, tegenwoordig is het levendig en ontspannen. We lachen veel, we leren van elkaar – het is een feest om hier les te mogen geven.”

Persoonlijke begeleiding

De KWA, wat staat voor Kreatieve Werkgroep Arnhem, werd in 1969 opgericht als afdeling van de landelijke federatie van amateurkunstenaars. Inmiddels is de vereniging helemaal zelfstandig en stevig geworteld in Schaarsbergen. Dankzij een legaat van een oud-lid is het gebouw zelfs volledig in eigendom, wat de KWA de vrijheid geeft om het pand en de tuin naar eigen inzicht te onderhouden en verbeteren. In de loop der jaren groeide de vereniging uit tot

een levendige gemeenschap met honderden leden. De lesgroepen bestaan uit ongeveer tien personen, zodat er veel ruimte is voor persoonlijke begeleiding. Eenieder werkt op zijn eigen niveau. De docenten – elf in totaal – zijn allemaal actief als beeldend kunstenaar. “Je leert niet alleen techniek, maar ook hoe een kunstenaar kijkt, denkt en voelt.”

Niet zomaar cursisten, maar leden

De KWA is geen regulier cursuscentrum, benadrukt Margreet. “Alle cursisten zijn tevens leden. Dat betekent dat iedereen onderdeel is van de vereniging, met inspraak en betrokkenheid.” Sommige leden helpen bij het onderhoud van het gebouw of de tuin. Anderen organiseren exposities of workshops. Toch is meedoen aan het verenigingsleven geen verplichting. “De meeste mensen komen gewoon elke week om lekker te schilderen of te beeldhouwen. Voor velen is het een rustpunt in een drukke week. En vaak blijven ze twintig of dertig jaar komen. Dat zegt wel iets.” In de zomermaanden is de KWA ook open voor niet-leden: op dinsdag, woensdagavond en donderdag kan iedereen aanschuiven om in de ateliers te werken. “Dan zijn de docenten met vakantie, maar er is altijd wel een lid dat een nieuw gezicht op weg helpt.”

Focus

Margreet geeft bij de KWA vier teken- en schilderlessen per week. Ze gaat intuïtief te werk – zonder vast einddoel, zonder strak plan. “Ik heb nooit precies voor ogen wat het moet worden, niet bij mijn eigen werk en ook niet bij de lessen,” legt ze uit. “Ik geef de cursisten liever een zetje, een suggestie. Dan ontstaat er iets vanuit henzelf.” Margreet daagt haar leerlingen uit om uit hun comfortzone te stappen. “Soms geef ik een opdracht waarvan ik zelf niet weet wat eruit komt. Dat maakt het spannend – voor mij én voor hen.” Ze ziet wat kunst maken doet met mensen. “Het

onthaast. Mensen focussen weer even op één ding. Dat is zeldzaam geworden. Tijdens het schilderen of boetseren verdwijnen de zorgen en hectiek vanzelf naar de achtergrond.” Zelf ervaart ze dat ook in haar atelier. “Als ik hier binnenloop, denk ik nergens anders aan. Meer in het hier en nu kun je niet zijn.”

Hakkers

Wie achter het gebouw kijkt, ontdekt een tweede schat: de tuin. Een groene oase met een stijlvolle overkapping waar de beeldhouwers – of zoals Margreet ze noemt, ‘de hakkers’ – het liefst werken. Ze beschikken bovendien over een eigen atelier, ontworpen door een van de leden die architect is. “Die ruimte heeft de KWA negen jaar geleden laten bouwen,” vertelt Margreet trots. “Het is fantastisch om te zien hoe de vereniging zichzelf steeds blijft vernieuwen.”

Een leven lang kunst

Als op zeer jonge leeftijd wist Margreet Heinen dat ze kunstenares wilde worden. Als kind tekende en schilderde ze veel. Ook heeft ze jarenlang op vioolles gezeten. Ze had talent, haar muzikleraar adviseerde haar zelfs om naar het conservatorium te gaan. “Dat zag ik niet zitten: acht uur per dag vioolspelen. De hele dag tekenen en schilderen – dat voelde veel

foto Marion Fischer

Berry de Reus Fotografie

beter.” Margreet Heinen volgde haar opleiding aan de kunst-academies van Kampen en Den Haag. Tegenwoordig werkt ze in een atelier in Arnhems Buiten, op het voormalige KEMA-terrein. Enkele jaren geleden volgde ze de opleiding Upgraders in Art, die haar in staat stelde om zich te verdiepen in andere kunstdisciplines. “Er is een nieuwe wereld voor me opengegaan,” zegt Margreet. “Sindsdien leg ik me steeds meer toe op het maken van objecten,

wat letterlijk een dimensie toevoegt aan mijn werk.” Zo volgde ze onlangs een lascursus om in de toekomst grotere kunstwerken te kunnen maken.

Proeflid worden

Wie nieuwsgierig is naar de KWA, kan zich eenvoudig via de website (www.kwa-vtk.nl) aanmelden voor een proeflidmaatschap. Je draait dan vier weken mee in een groep. “Dat werkt goed,” zegt Margreet. “Mensen

voelen snel of het bij hen past. En meestal willen ze daarna niet meer weg.” Op enkele avonden is er nog ruimte voor nieuwe leden; voor andere dagdelen is er een wachtlijst. Iedereen vanaf 16 jaar is welkom, ongeacht ervaring of niveau. “Of je nu voor het eerst een penseel vasthoudt of al jaren schildert – het gaat erom dat je plezier hebt in het maken”, besluit Margreet. “Samen ontdekken, creëren en groeien.”

Gastheer of gastvrouw bij Het Oeverhuis

Binnen Rijnstate Arnhem biedt Stichting Het Oeverhuis naast van in het ziekenhuis opgenomen patiënten een overnachtingsmogelijkheid. Het Oeverhuis bestaat al meer dan 25 jaar en wordt gerund door vrijwilligers die de functie van gastheer of gastvrouw uitoefenen.

We zijn momenteel op zoek naar nieuwe vrijwilligers die eenmaal per maand 24 uur telefonisch bereikbaar willen zijn. Gedurende die tijd verzorg je de intake van nieuwe gasten in Het Oeverhuis en maakt hen wegwijs. Als gastheer of -vrouw maak je deel uit van een cluster van minimaal 7 leden. Ieder cluster heeft een clusterleidster, die ondersteund wordt door de coördinator vrijwilligers.

Voor meer informatie, zie www.hetoeverhuis.nl

Of mail naar Marjanne Knüppe-Hüsken, coördinator: mha.knuppe@vermeer22.nl

Onderzoek in Het Nationale Park De Hoge Veluwe naar wolven, prooidieren en mensen

Hoe bewegen wolven en hun prooidieren in een gebied met veel menselijke activiteit, en hoe beïnvloeden zij elkaar?

Om meer inzicht te krijgen in deze interacties, start Wageningen Universiteit in Het Nationale Park De Hoge Veluwe een onderzoek waarbij een aantal wolven en prooidieren worden uitgerust met GPS-zenders. Bezoekers kunnen een tracker meekrijgen om hun bewegingen in beeld te brengen. Dit onderzoek biedt een unieke kans om te begrijpen hoe onder andere grote roofdieren zich aanpassen aan een door mensen gedomineerd landschap.

Gedrag van wolf en prooidieren in een cultuurlandschap

Wereldwijd keren grote roofdieren terug in gebieden met veel menselijke invloed. Hoewel er veel kennis is over wolven in grote natuurgebieden waar weinig menselijke invloed is, is er nog weinig bekend over hun gedrag in een dichtbevolkt land als Nederland. Dit onderzoek richt zich daarom specifiek op de dynamiek tussen wolven, hun prooidieren en de invloed van menselijke activiteit in een gebied waar deze factoren samenkomen.

Het Nationale Park De Hoge Veluwe biedt een bijzondere setting voor dit onderzoek: een gevestigde wolvenroedel, de aanwezigheid van prooidieren en een sterk variërende recreatiedruk. Bovendien wordt het onderzoek ondersteund door een langlopend cameravalnetwerk dat aanvullende data oplevert over diergedrag.

Halsbandzenders

In het GPS-onderzoek worden vijf wolven en dertig wilde hoefdieren (tien edelherten, tien wilde zwijnen en tien reeën) uitgerust met halsbandzenders.

Hiervoor worden ze tijdelijk verdoofd. Dit gebeurt met oog voor het welzijn van de dieren. De zenders geven een GPS-signaal af, waarmee onderzoekers de bewegingen van de dieren nauwkeurig kunnen volgen. Het gaat daarbij zowel om verplaatsingen van A naar B als om de manier waarop ze bewegen (rennen, lopen, slapen etc). Onderzoekers willen de data van de dieren combineren met informatie over menselijke bewegingen in het Park. Bezoekers die dat willen, kunnen een tracker meenemen, zodat onderzoekers beter kunnen begrijpen hoe mensen en wilde dieren elkaars paden kruisen. Uiteraard is dit geheel vrijwillig.

Wetenschappelijke publicaties

De leerstoelgroep Wildlife Ecology & Conservation van Wageningen Universiteit analyseert de verzamelde data. De resultaten worden gepubliceerd in wetenschappelijke artikelen en dragen bij aan een beter begrip van de complexe interacties tussen mens en natuur. De inzichten uit het onderzoek kunnen terreinbeheerders, beleidsmakers en boeren helpen om mogelijke conflicten, zoals aanvallen op vee of ongewenste ontmoetingen met wolven, beter te beheersen.

Link naar veelgestelde vragen over dit onderzoek: hogeveluwe.nl/nl/nieuw-onderzoek-naar-wolven-prooidieren-en-mensen-veelgestelde-vragen

DEN STROOPER

PANNENKOEKEN

Koningsweg 18 (Hoek Kemperbergerweg) Arnhem - Schaarsbergen
T. 026 35 16 987 • e. mail@denstrooper.nl

www.denstrooper.nl

*Gezellig en lekker eten
in een bosrijke omgeving!*

(h)eerlijk Buitenleven
totaaltuin

Totaaltuin houdt van buiten leven! Wij leggen tuinen aan die passen bij huis en omgeving. Uw 'groene' toekomst begint pas echt met een tuin die past!

Bestrating van terras, het plaatsen van een kapschuur of enkel het ingraven van een trampoline. Totaaltuin levert maatwerk en kwaliteitsproducten van tuinhout en overige tuinproducten.

Schelmseweg 67 6816 PA Arnhem 026 443 14 74 info@totaaltuin.nl www.totaaltuin.nl

Wijksafari's in 2026

Samen op ontdekking in ons dorp

Misschien nog niet bij iedereen bekend, maar inmiddels bestaan de wijksafari's in Schaarsbergen alweer drie jaar. Een paar keer per jaar gaan we op een zaterdagmiddag met dorpsgenoten op pad om bijzondere plekken in ons dorp te ontdekken.

Terugblik op 2025

Afgelopen jaar stond er weer veel moois op het programma. In april bezochten we de Diogenesbunker. Hans Jungerius verzorgde de laatste rondleiding, want de bunker is inmiddels verkocht aan Defensie. Daarna namen we een kijkje op de Buitenplaats in een prachtig gerenoveerd Duits officiersgebouw waar tegenwoordig vergaderd kan worden bij 'Vergaderen op de Veluwe'. In juni werden we hartelijk ontvangen op Landgoed de Menthenberg. Achter de hoge hagen aan de Kemperbergerweg bleek een glooiend terrein te liggen met oude bomen, een berceau, vijvers en vooral indrukwekkende kunstwerken. Na afloop dronken we samen een glaasje bij het Mountainbike museum. Eind september gingen we met zo'n 25 deelnemers eerst op bezoek bij de Reinouthoeve (foto hierboven). Renzo Hop toonde een van de Duitse vliegtuighangars en vertelde enthousiast over zijn hout- en bosbouwbedrijf. Daarna namen we een kijkje op Landgoed 't Heuvelink, waar Jurgen Uffink ons rondleidde en boeiend vertelde over het landgoed en de flora en fauna aldaar. We sloten het wijksafari-jaar af in het museum Garderegiment Grenadiers & Jagers, dat binnen de hekken van de Oranjekazerne ligt. Veteranen van dit regiment vertelden ons boeiende verhalen en toonden ons bijzondere voorwerpen van dit regiment.

Vooruitblik 2026

De werkgroep is deze winter druk bezig om in 2026 weer verrassende safari's samen te stellen. Wat er precies op het programma komt, kunnen we nog niet verklappen, maar de data kun je alvast noteren:

- zaterdagmiddag 18 april
- zaterdagmiddag 20 juni
- zaterdagmiddag 19 september
- zaterdagmiddag 31 oktober

Waarom mee op safari?

De wijksafari's zijn laagdrempelig, verrassend en vooral heel gezellig. Een mooie manier om meer te leren over je eigen omgeving én om andere Schaarsbergers te ontmoeten. Of je nu al jaren in het dorp woont of nog maar net: je bent van harte welkom!

Volg de aankondigingen via www.schaarsbergen.nl.

Wil je persoonlijk bericht ontvangen of heb je een leuk idee voor een wijksafari? Laat het weten via wijksafarischaarsbergen@gmail.com.

Zien we jou op een wijksafari in 2026?

Werkgroep
SpringLevend Schaarsbergen

Bodhi Notten

Berry de Reus Fotografie

Door Abco Blok

's Morgens fietsen de meeste basisschoolkinderen van de Buitenplaats met een hele sliert naar de Heijenoordschool, begeleid door een aantal ouders. Een van die kinderen is Bodhi Notten. Hij leert makkelijk en is slim zat. Omdat hij het allemaal zo makkelijk kon heeft hij een klas overgeslagen en zit nu, bijna tien jaar oud, al in groep zeven. Bodhi is geboren in Nijmegen en op z'n tweede met zijn ouders meeverhuisd naar Den Haag. Zijn moeder werkt daar bij Binnenlandse zaken.

Gevolg van covid

Sinds 2023 woont het gezin op de Buitenplaats. Deze verhuizing was één van de weinige goede overblijfselen van de covid-pandemie. Vanwege het gewenste afstand-houden werd thuiswerken op grote schaal mogelijk gemaakt. Nu hoef je geen afstand meer te houden, maar het werken vanuit huis is op sommige plekken gebleven. Het scheelt reistijd en brandstof en het gaat filevorming tegen. Als je dan van waaruit ook mag werken vervalt het plaatsgebundene van de werkplek en kun je je baan hebben in Den Haag en op Schaarsbergen wonen. De ouders van

Sophie, de moeder van Bodhi, woonden al op de Buitenplaats in Gebouw 6, en zo leerde de familie de Buitenplaats kennen en waarderen. Tijdens de bouw hebben Sophie en Thijs Visser, de vader van Bodhi, zich ingeschreven voor hun huidige woning. Die woning staat op de plek van het voormalige Gebouw 1. Het oorspronkelijke Gebouw 1, dat deel uitmaakte van het grote complex Fliegerhorst Deelen, is net als Gebouwen 2 en 3 gesloopt omdat er geen bestemming meer voor was. Tijdens de ontwikkeling door de Kondor/Wessels groep kwam er weer plaats voor nieuwbouw op de plaats van de voormalige Gebouwen. Een eis was dat de nieuwe Gebouwen qua omvang en volume overeenkwamen

met de gesloopte Gebouwen. En nu staan er, door MVRDV-architecten ontworpen, drie rijtjes van zeven woningen die bovengronds overeenkomen met de voormalige legeringsGebouwen. Anders is dat ze geheel onderkelderd zijn met een centrale ingang per blok aan de zuidzijde. Iedere woning heeft vanuit het eigen huis toegang met een wenteltrap.

Kinderrijke woonplek.

Het huis waar Bodhi woont heeft vrij uitzicht op de boerderij van de familie Rap. De verwachting is dat het uitzicht in de toekomst zal wijzigen omdat het Rijks-vastgoedbedrijf de boel heeft opgekocht. Het is nu nog ongewis waarvoor het huidige weiland plaats zal gaan maken. Bodhi vindt het er heerlijk wonen. Alles is groen rondom de Buitenplaats, en voor kinderen is het een fijne en veilige plek. Er is nauwelijks verkeer op wat bestemmingsverkeer na, en er wonen heel veel jonge gezinnen met kleine kinderen. De kinderen zitten dus niet verlegen om speelkameraadjes want daar lopen er een heleboel van rond. De aanwezigheid van kinderen is ook goed te zien want overal liggen fietsjes en stepjes. De Buitenplaats is een plek van "ons kent ons". Iedereen kent elkaar want iedereen woont er nog maar kort. Er zijn allerlei initiatieven ontplooid door de volwassen bewoners wat een grote cohesie met zich meebrengt. Bodhi gedijt daar heerlijk.

Eigenheid en toekomst

Bodhi is een mannetje die zijn eigen dingen koestert en niet van mainstream houdt. Hij houdt in tegenstelling van veel Arnhemse kinderen niet van Vitesse maar van de aartsrivaal N.E.C. en Ajax. Hij houdt van schaatsen, en gaat daarvoor naar Deventer. Zijn favoriete muziek is house, hard-style en phonk. Phonk is een subgenre van hiphop en rap, veelal computer-geprogrammeerde muziek. Met het produceren van muziek hoopt Bodhi later als DJ zijn brood te gaan verdienen. Nu speelt hij nog lekker op zijn Casio-keyboard. Zijn keyboard heeft vele mogelijkheden zoals hij tijdens het interview laat horen. Zijn dromen zijn groot, zo ziet hij zichzelf nog wel vervoerd worden met een privéjet van optreden naar optreden. Voorlopig gaat hij nog gewoon naar school waar zich in volgorde van belangrijkheid bezig houdt met spelen, eten, Engels en rekenen. De rest zoals

aardrijkskunde en geschiedenis vindt hij maar saai. Van geschiedenis weet hij wel heel veel, zeker van zijn eigen omgeving. Hij weet precies wat de functie was van Fliegerhorst Deelen en de 'Blitzmädel' die op de Buitenplaats ondergebracht waren. Qua hobby's is hij veelzijdig. Hij skate, hij tennist bij TVS, hij fietst en zwemt graag. Zijn meest favoriete vakantie bestaat uit skiën. Al met al een sportieve jongen die na afloop van het interview ook weer gelijk naar buiten gaat om te spelen.

Vader Thijs

Tijdens het interview was vader Thijs de hele tijd aanwezig. Hij was bezig met het beschilderen van Blood Bowl poppetjes. Die poppetjes print hij eerst met een 3d-printer, waarna hij ze minutieus van kleuren voorziet. Echt prachtig, zo verfijnd. Met die poppetjes speelt hij in competitieverband. Thijs is docent aan een middelbare school. Hij werkt met kinderen in een internationale schakelklas. Die kinderen leren daar het Nederlands en andere vakken om goed aan te kunnen sluiten op het Nederlandse schoolsysteem. Als Bodhi de Heijenoordschool verlaat, hoopt hij door te stromen naar het Beekdal Lyceum of naar het Thomas à Kempis College. Want dan kan hij meefietsen met zijn vader.

Een betere wereld met Buddy to Buddy

Door Kirsten Leijnse

Met de verkiezingen net achter de rug, waarin Nederland weer rechtser stemde dan twee jaar terug, lijkt het soms alsof de samenleving steeds verder polariseert. Maar gelukkig zijn er ook lichtpuntjes. Want in plaats van met wantrouwen naar elkaar te kijken kunnen we ook de moeite nemen om mensen buiten onze eigen “bubbel” te leren kennen.

Buddy to Buddy is een initiatief dat nieuwkomers, die hun land van herkomst moesten verlaten, koppelt aan stadsgenoten op basis van gelijkwaardigheid en gedeelde interesses. Aangezien Buddy to Buddy sinds een tijdje ook actief is in Arnhem gaan we in gesprek met een buddy-koppel, Elleke uit Velp en Joseph uit Syrië.

Verbondenheid als medicijn

Bij Buddy to Buddy vergelijken ze de maatschappij met een lichaam. Als sommige cellen niet in contact of niet in verbinding met de rest van het lichaam staan dan word je ziek. Zo zal een samenleving met te veel geïsoleerde groepen uiteindelijk ook niet meer functioneren. Wanneer

mensen of groepen langs elkaar heen leven en niet meedoen in de maatschappij, kan dit op termijn problemen voor iedereen brengen. De maatschappij wordt ziek. Mensen met elkaar in verbinding brengen werkt helend.

Hoe word je een Buddy?

Elleke vertelt hoe het proces werkt nadat je jezelf hebt aangemeld. Er is eerst een informatie-bijeenkomst en als je daarna nog steeds geïnteresseerd bent, kun je je inschrijven. Je vult allerlei informatie over jezelf in en daarna wordt er gezocht naar een goede match. Wanneer die gevonden is, start je samen met je buddy en de andere buddykoppels tijdens een feestelijk matchings-

diner. Vervolgens spreek je vier maanden lang wekelijks af met je buddy om samen iets leuks te ondernemen.

Nieuwe buddy's

Elleke en Joseph zijn sinds twee maanden buddy's. Ze zijn in september aan elkaar gekoppeld tijdens het matchingsdiner in het Openluchtmuseum. Alle nieuwe buddy's komen op zo'n avond bij elkaar en je gaat dan die avond zelf met behulp van een soort puzzelstukjes op zoek naar jouw buddy. Elleke gaf zich op omdat ze graag mensen wilde leren kennen buiten haar eigen “bubbel”, iemand die je normaal niet zou leren kennen, om zo haar eigen wereld te vergroten. Joseph kende niemand toen hij ruim een jaar geleden in Nederland kwam, sprak geen Nederlands en slechts een beetje Engels. Hij heeft inmiddels al best een netwerk opgebouwd. In Syrië volgde hij een muziekopleiding, hij is percussionist, en ook in Nederland maakt hij muziek, onder andere bij Rozet. Na een tijd vrijwilligerswerk te hebben gedaan heeft Joseph nu een betaalde baan. Hij hoorde via een vriend van Buddy to Buddy en gaf zich op om nieuwe vrienden te maken, de Nederlandse cultuur beter te leren kennen en soms wat hulp te krijgen bij onbekende zaken. Alles om zich meer thuis te gaan voelen in Nederland.

Op stap in Arnhem

Samen gaan ze nu regelmatig op stap, naar de bioscoop, voor koffie of een pizza of om naar het theater te gaan.

Het is niet zo dat je na de match aan je lot wordt overgelaten. De organisatie Buddy to Buddy begeleidt koppels voor een periode van vier maanden. Aan het begin krijg je een tas mee met allemaal bonnen en ideeën om samen te gaan doen. Er worden activiteiten georganiseerd om heen te gaan en hier ontmoet je ook weer andere buddy's. Zo heb je ook de mogelijkheid om een breder netwerk op te bouwen. Ook is er een Buddytalk-coach waarmee je een aantal keer samenkomt om te zien hoe het gaat. Aan het eind van de vier maanden stopt de begeleiding. Als er een goede klik is, blijven mensen elkaar daarna ongetwijfeld ook wel zien.

Iedereen blijer en samen sterker

Als ik aan Joseph vraag waarom initiatieven zoals Buddy to Buddy belangrijk zijn, weet hij het heel mooi te verwoorden. “Vriendschap verbindt mensen en zorgt dat je elkaar begrijpt en waardeert. Je kunt van elkaar leren, andere culturen leren kennen en je wereld groter maken. Uiteindelijk maakt dat iedereen blijer en staan we samen sterker.” Elleke vult aan “Er is zoveel negatief nieuws over vluchtelingen. Daarom is het zo goed om elkaar te ontmoeten en te zien dat we beiden gewoon mensen zijn. Zo kunnen we het dehumaniseren tegengaan. Het is tweerichtingsverkeer, we leren van elkaar”.

meet
some
buddy

Wil ook iemand op weg helpen in Nederland en je eigen wereld vergroten, meld je dan aan bij Buddy to Buddy

buddytobuddy.nl/afdeling/arnhem

Mijnhart

UITVAARTVERZORGING

24-uurs opbaarkamers in
Oosterbeek en Wageningen

Rouwcentra:

Utrechtseweg 220, 6862 AZ Oosterbeek
Kamperdijklaan 6, 6866 BR Heelsum
Generaal Foulkesweg 50, 6703 BT Wageningen
Thorbeckestraat 1, 6828 TS Arnhem

Telefoon 026-333 30 29

info@mijnhartuitvaartverzorging.nl
www.mijnhartuitvaartverzorging.nl

UITVAARTVERZORGING
KRAMER
SEDERT 1885

Er komt een moment
dat je los moet laten
wat je lief is.

In de gehele regio met rouwcentra in
Apeldoorn, Arnhem, Velp en Westervoort.

Directe hulp
026 442 31 02

www.uitvaartverzorgingkramer.nl

Natasja Huting

uitvaartbegeleiding

06 - 11 59 65 04

info@natasjahuting.nl | www.natasjahuting.nl

Ongeacht of, hoe en waar u verzekerd
bent, u kunt altijd bij mij terecht.

*"Wie ooit geluk
in liefde vond,
begrافت verdriet niet
in de grond, maar
houdt de stille vlam
aan 't branden
en warmt daaraan
de lege handen."*

BMV
DYNAMIS Woningmakelaars

Uw makelaar in Schaarsbergen

026 355 21 00 | wonen@bvmakelaars.nl

Rijksmonument Bio Vakantieoord breidt uit

Het Bio Vakantieoord in Arnhem, het vakantie-
park met aanpassingen en faciliteiten voor
gezinnen met een gehandicapt kind, breidt uit.

Er komen twee nieuwe paviljoens voor vijf extra
vakantiewoningen. Met de nieuwbouw voltooit het
Bio Vakantieoord ook het oorspronkelijke plan van
architect J.J.P. Oud (1890-1963) voor het landgoed,
dat sinds 2015 bestempeld is als rijksmonument.

In de jaren vijftig besloot de stichting Bio Vakantie-
oord zich toe te leggen op de revalidatie van kinde-
ren met polio. In Arnhem werd een stuk land aange-
kocht waar het 'Bio Herstellingsoord' gebouwd kon
worden. Rond 1952 ontwikkelde architect Oud het
ontwerp voor het revalidatiecentrum waar kinderen
met zowel een verstandelijke als lichamelijke beper-
king konden wonen, behandeld werden, naar school
gingen en waar wetenschappelijk onderzoek kon
worden gedaan. In 1959 werd revalidatiecentrum
geopend met zes in plaats van de geplande tien pavil-
joens vanwege een ontoereikend budget. In de jaren
erna werden er twee paviljoens bijgebouwd. Nu, met
de nieuwbouw van twee paviljoens, komt het aantal op
tien, naar het oorspronkelijke, symmetrische ontwerp.

In 1995 ging Bio terug naar zijn roots. Het revalidatie-
centrum werd een vakantiepark. Nu voor gezinnen
met een gehandicapt kind. Opvallend is dat Ouds
ontwerp de jaren goed heeft doorstaan.

In 2027, als Bio Vakantieoord zijn 100-jarig bestaan
viert, is het in de gelegenheid nóg meer gezinnen
met een gehandicapt kind een welverdiende vakantie
te kunnen laten vieren. Het park beschikt dan over
zes aangepaste luxe safaritenten en 26 vakantie-
bungalows.

Arnhem Bedankt 2025; Samen in beweging!

Op zaterdag 13 december is het weer zover:
Arnhem Bedankt! Een feestelijke avond waar-
op we samen alle vrijwilligers van Arnhem in
het zonnetje zetten. Want Arnhem bruist dank-
zij de inzet van duizenden mensen die zich dag
in, dag uit inzetten voor hun buurt, vereniging,
zorg, sport of cultuur.

Dit jaar staat Arnhem Bedankt in het teken van "Sa-
men in beweging". Een thema dat perfect past bij onze
stad. Of het nu gaat om sport, duurzaamheid, buurt-
initiatieven of sociale projecten: samen komen we in
beweging voor een sterk en verbonden Arnhem.

Deze avond wordt traditiegetrouw georganiseerd door
een van de Arnhemse carnavalsverenigingen, die niet
alleen zorgen voor gezelligheid en plezier, maar ook
voor warmte en saamhorigheid. Tijdens deze avond
worden verschillende vrijwilligersprijzen uitgereikt om
de bankbaarheid van de stad te uiten. Verwacht een
avond vol entertainment, ontmoeting en waardering,
precies wat onze vrijwilligers verdienen.

Meer informatie is vinden op www.arnhembedankt.nl.
Gratis tickets zijn te downloaden via
www.arnhembedankt.nl/tickets-2025.
Dus kom erbij, vier mee en applaudiseer voor al die
Arnhemmers die zich met hart en ziel inzetten!

Ehrenfriedhof Zypendaal

Een vergeten Duitse begraafplaats op Schaarsbergse grond

Door Henk Donkers

Aan de zuidgrens van Schaarsbergen, in de hoek van de Schelmseweg en Deelenseweg, lag jarenlang een Duitse militaire begraafplaats. Nu herinnert (bijna) niets daar nog aan. Welke geschiedenis gaat er schuil achter dit stukje bos?

Misschien bent u bij een witte slagboom aan de Deelenseweg wel eens de bossen van Schaarsbergen ingelopen en heeft u zich afgevraagd waarom de weg vol puin zit. Ik loop hier met Hans Timmerman, bibliothecaris van het Erfgoedcentrum van Rozet, Tweede Wereldoorlogspecialist én inwoner van Schaarsbergen. Volgens hem zijn het restanten van de verharde toevoerweg naar het voormalige Ehrenfriedhof Zypendaal.

Metaaldetector

In 1980 kochten Hans en zijn broer Dick een metaaldetector waarmee ze de bossen rond Arnhem afzochten naar overblijfselen uit de Tweede Wereldoorlog. In dit stukje bos vonden ze een Duitse helm, een identiteitsplaatje, zinken Duitse munten en het beslag van een doodskist. Ze waren achtergebleven nadat gesneuvelde Duitse

militairen die begraven waren op Ehrenfriedhof Zypendaal, herbegraven waren op de Duitse oorlogsbegraafplaats in Ysselsteyn (Limburg). Op het verharde weggetje na zijn zowat alle sporen van het Ehrenfriedhof uitgewist. Er is ook geen bordje dat herinnert aan de Duitse dodenakker. Nadat alle 1.750 stoffelijke resten waren overgebracht naar Ysselsteyn, is het terrein beplant met douglassparren die inmiddels allang volgroeid zijn. Hans herkent aan de oudere bomen langs de paden echter de contouren van het voormalige Ehrenfriedhof. Welke geschiedenis gaat er schuil achter dit stukje bos?

Soldatenbegraafplaats

Toen de Duitsers op 10 mei 1940 Nederland binnenvielen en Arnhem binnenmarcheerden, ondervonden ze pas bij de Grebbeberg flinke tegenstand. Hun gewonden werden verpleegd in het Diacones-

senhuis, waar ze een Kriegslazarett hadden ingericht. Sommigen overleden daar. De Duitsers eisten van de gemeente Arnhem een terrein om hun doden te begraven. Ze werden doorverwezen naar Graf Von der Goltz, de Duitse ex-generaal die getrouwd was met barones Alwina Brantsen en op landgoed Gulden Bodem woonde. De Oranjegezinde Alwina sputterde tegen, maar stemde toe waarbij ze gezegd zou hebben: "Ze kunnen hun begraafplaats krijgen, als ze er maar voor zorgen dat die snel vol komt." Het terrein werd volgens Duitse voorschriften voor een Ehrenfriedhof ingericht en beplant met jonge dennen, omzoomd met berken en een hekwerk van berkenstammetjes. Het bospad ernaartoe werd verhard. De Duitsers noemden de begraafplaats 'Ehrenfriedhof Zypendaal', hoewel het in Schaarsbergen ligt.

Militair ceremonieel

Gesneuvelde Duitsers werden er met militaire eer begraven. Bij hoge militairen werd de rouwstoet voorafgegaan door een muziekkorps en werden er saluutschoten gelost. Dan gaf ook Graaf Von der Goltz acte de présence, gekleed in zijn generaalsuniform van het keizerlijke leger met de Pruisische piekhelm op zijn hoofd. Op 15 maart, de jaarlijkse Heldengedenktag, liet hij er heimelijk een krans leggen buiten medeweten om van zijn vrouw. Rentmeester Tiemens moest bij smid Matser in Schaarsbergen een ijzeren hoepel laten maken die boswachter Jansen optuigde met dennengroen en bloemen. De krans moest ongezien op het Ehrenfriedhof worden afgeleverd en op de rekening van de smid moest staan dat het ging om de reparatie van hekwerk.

Snel vol

Alwina Brantsen werd op haar wenken bediend, want in mei 1942 was de begraafplaats nagenoeg vol en moest worden uitgebreid met een tweede grafveld. Tijdens de Slag om Arnhem op 17 september 1944 raakte ook dit vrijwel vol. Vanaf toen werden de soldaten ook niet meer begraven met het gebruikelijke ceremonieel en ook niet meer op het Ehrenfriedhof maar in veldgraven op de plek waar ze omkwamen. Von der Goltz kon een nieuwe Duitse nederlaag niet verkroppen en pleegde, toen de Britse luchtlandingen in volle gang waren, in de nacht van 17 op 18 september zelfmoord. Door de hevige gevechten werd hij niet begraven op Vredeoord in Schaarsbergen, maar op landgoed Gulden Bodem. Daar

Begrafenissen van gesneuvelde hoge militairen op Ehrenfriedhof Zypendaal
Foto Geldersch Archief 1560-2700

bleef hij liggen hij tot 1957 toen zijn vrouw overleed en begraven werd op Vredeoord. Daar is hij toen herbegraven.

Bevrijding

Na de bevrijding verloor het Ehrenfriedhof zijn status. Het werd een 'moffenkerkhof'. Het raakte in verval, maar niet in onbruik. In veel tuinen, plantsoenen en langs wegen waren veldgraven van Duitse gesneuvelden. Die moesten geruimd worden. Zo'n duizend Duitsers werden herbegraven op het voormalige Ehrenfriedhof, maar omdat Alwina weigerde meer grond beschikbaar te stellen werden ze herbegraven op paden, tussen graven en in dubbelgraven boven elkaar.

Foto Gelders Archief 1560-4696

Herbegravingen

In 1946 werd besloten om alle in Nederland gesneuvelde Duitse soldaten te herbegraven op één centrale begraafplaats in Ysselsteyn. Tussen augustus 1948 en februari 1949 werden de 1750 stoffelijke overschotten van Ehrenfriedhof Zypendaal daarheen overgebracht. De Dienst Identificatie en Berging ging hierbij niet erg zorgvuldig te werk. Veel gegevens gingen verloren wat de identificatie bemoeilijkte. Zo vonden Tweede Wereldoorlog-archeologen als Hans Timmerman op het voormalige Ehrenfriedhof tientallen jaren later nog identificatieplaatjes en liggen er in Ysselsteyn nog ongeveer 6.000 niet-geïdentificeerde Duitsers begraven als 'Ein Deutscher Soldat'.

Kabouters in Schaarsbergen

Door Herman Boesveld

Meestal beleven wij redactieleden veel plezier aan het schrijven van onze stukken voor de Dorpskrant. Dat plezier spat er regelmatig vanaf en dit keer wel heel erg!!

Kabouters op zolder

Ik was namelijk in kabouterland en dat ben je niet iedere dag. Wil je er ook heen? Ga 100 meter voor Hotel Groot Warnsborn linksaf, een breed bospad op tot aan de tweede boerderij Zevenster. Meteen zie je dan tientallen kabouters op een grote boomstam en ook nog trollen en vosjes. Die laatste passen hier zeker, want in die boerderij woont Marjo Vos met haar man en drie pony's. Er wonen nog meer mensen, maar die doen nu even niet mee. Ik heb met Marjo afgesproken om nu eindelijk eens te weten te komen, hoe al die kabouters daar terecht gekomen zijn. Als jonge opa toonde ik die al aan mijn kleinkinderen en dan wil je wel eens het naadje van de kous weten, toch? De eerste vraag aan Marjo was dus: "wat is er in jouw jeugd fout gegaan, dat je nog steeds in kabouters gelooft?". Het antwoord

was dicht bij de grond: "Toen de vorige bewoners in deze boerderij trokken, vonden ze op zolder kabouters en die hebben ze toen voor de boerderij neergezet. Wij vonden dat ook leuk en hebben dat voortgezet. Als we 's zomers in de tuin zitten, horen we van allerlei commentaar en kleine kinderen zijn er verrukt van. Nog steeds zetten mensen er nieuwe kabouters bij." Ik vraag naar hun namen, maar ze zijn naamloos, de favoriet is de kabouter uit IJsland.

Een woongemeenschap in het bos

Dit gesprek vond aan de keukentafel plaats in de boerderij en dan kom je ogen tekort. Marjo en Louis bewonen de helft van de boerderij en de andere helft wordt verbouwd en krijgt nieuwe bewoners. In het bakhuisje erachter woont ook nog een gezin. Een kleine woongemeenschap

dus. Iets verderop staat de andere boerderij Rust en Vreugde. Als die bewoners dit interview lezen, willen ze natuurlijk ook in de Dorpskrant, we wachten af. We lopen even buiten rond en Marjo zegt "kijk... er staan drie nieuwe bellenblazende kabouters bij, wat leuk". 's Avonds lopen de reeën door de weide, maar ik denk als aanzienlijk ouder type "wat loopt hier 's nachts nog meer rond?" De hond is pas overleden en er komt vast wel een nieuwe, de burens hebben ook een waakzame hond en ze hebben nog nooit enig probleem gehad.

Ontginningsboerderijen

De boerderij is eigendom van het Geldersch Landschap en wordt gehuurd. Er komt een boek tevoorschijn en dat heb ik gelezen. Zo las ik, dat op deze plek een villawijk gebouwd zou worden,

maar dat werd gelukkig verhinderd. Op een landkaart van 1860 staan de boerderijen nog niet, op die van 1874 wel. Dus men denkt dat met de komst van kunstmest de heidepercelen ontgonnen konden worden, en daarvoor heb je natuurlijk personeel nodig. Het waren dus van oorsprong ontginningsboerderijen. De naam Zevenster is of van de zeven kinderen, die hier ooit woonden of van de zeven laantjes, die bij de Zevenster samenkomen. In 1978 kwam er een gasleiding naar het hotel met een aftakking naar de boerderijen. Ze koken nog steeds op gas en met redenen. Omdat de boerderij zo groot is, heeft hij van 1965 tot 1975 ook nog als pension dienstgedaan; dan trok het gezin zich in het bakhuisje terug. De boerderij ligt midden in het bos en daar leven dieren die heel blij waren en zijn met kippen houdende bewoners: buizerds, havikken en vossen.

Paulusboom

Nu weet ik ook, dat die kabouters daarbuiten er niet zomaar staan. Ergens in dit schitterende natuurgebied staat namelijk de Paulusboom op een plek, die alleen de kabouters kennen. Daar woont kabouter Paulus met vrouwtje Piggelmee. Onze kabouters gaan daar op bezoek, als er geen mensen in de buurt zijn en dan hebben ze een lol met elkaar. Ik moet Marjo geloven en dat doe ik ook graag. Louis en Marjo zijn gepensioneerd en genieten van het werken en klussen op boerderij en erf en niet te vergeten... het op de kleinkinderen passen, die hier een speelparadijs vinden.

Kabouters veroveren Schaarsbergen – en de Dorpskerk doet mee!

Wie de afgelopen weken langs de Dorpskerk in Schaarsbergen wandelde, heeft het misschien al gezien: er zijn kabouters neergestreken. Niet één, niet tien, maar honderden!

De oorzaak? Joke de Vendt, jarenlang een vertrouwd gezicht binnen de Protestantse Gemeente Schaarsbergen, verhuisde dit jaar om gezondheidsredenen naar het midden van het land. Maar voordat ze vertrok, schonk ze haar indrukwekkende verzameling tuinkabouters – een bonte stoet van kleine mannetjes met rode puntmutsen – aan de Dorpskerk.

Daar stond men even met de handen in het haar. Want wat dóe je als kerk met honderden kabouters? Predikant Theo Pieter de Jong stelde zichzelf de vraag: "Hoever reikt eigenlijk het takenpakket van een dominee? Preken, dopen... en kabouterpaden aanleggen?" Toch ging hij enthousiast aan de slag en zo ontstond het idee voor een heus Kabouterpad.

Met hulp van het lokale bosbouwbedrijf van Johan Rap werd er een pad vrijgemaakt in de bosrijke omgeving rond de kerk. Rob van de Berg zorgde voor de mooie routepaaltjes in het bos. Vrijwilligers gaven de kabouters een plekje, zodat ze de wandelaars vriendelijk kunnen toeknikken. Ferry Hop zorgde voor een prachtig toegangsbord, duidelijke bewegwijzering én een bankje. Op dat bankje prijkt een naamplaatje ter ere van Joke en haar onlangs overleden man Jan – een mooi eerbetoon.

Voor Joke was het een ontroerend moment toen ze haar naam op het bankje zag staan. Voor de rest van Schaarsbergen was het vooral een vrolijk moment: een nieuwe wandelroute waar kabouters de wacht houden.

Dus, dorpsgenoten: trek de wandelschoenen aan, neem de (klein)kinderen mee en ga op kabouterjacht. Bij de Pastorie, Den Strooper en 't Pannekoekhuis is gratis een boekje en rode puntmuts te verkrijgen. En wie weet, misschien komen er in de toekomst zelfs kabouterdiensten in de Dorpskerk – al belooft dominee Theo Pieter daar nog niets over...

Stal Mansour

Al ruim 50 jaar méér dan een manege!

Aan de zuidgrens van Nationaal Park De Hoge Veluwe ligt een bijzondere manege: Stal Mansour.

Middenin de natuur leer je niet alleen paardrijden, maar ben je welkom voor veel meer: trektochten, buitenritten, grondwerk, coaching... ga maar door.

Wij vinden dat paardrijden leuk moet zijn voor mens én dier. Kom maar eens kijken bij onze bewegingsstal of de activiteiten die we organiseren.

Dat alles maakt ons zoveel méér dan alleen een manege!

Kemperbergerweg 793
6816 RW Arnhem
info@mansour.nl
026-4423006
www.mansour.nl

Renzo Hop

Bosbouw en houtbouw

Info@renzohop.nl Tel: 0625037536

Clacket Lane M25 Westbound

Door Dick Zutt

We gingen begin oktober nog een weekje weg en hadden via AirB&B geboekt voor Cornwall in een mooie authentieke cottage. Heerlijk wandelen en uitwaaien over stukken South-West Coastal Path (Zoutpad), een bezoek aan Tintagel Castle (Koning Arthur legende). Sowieso staat Zuid-West Engeland stampvol neolithisch erfgoed en Keltische mythologie en zijn er ook nog prachtig mooie kustdorpjes te ontdekken. Natuurlijk is Land's End de toeristische trekpleister, maar ik vind het vooral fantastisch om touringcar toeristen uit verre landen te observeren die Europa doen in 5 dagen. Die gezichten te zien bij storm en regen en dan in contrast de Engelsen zelf, BBQ-end in weer en wind in T-shirt en tattoos op de naastliggende camping. Engelse Humor! A splendid time is guaranteed for all.

De heenreis met onze ouwe trouwe Volvo verliep meer dan voorspoedig en we passeerden al snel St. Job in 't Goor, want dan begint je vakantie pas echt. Via Antwerpen zonder files verder door het Vlaamse land, Noord-West Frankrijk en dan kom je bijvoorbeeld langs Bergues, bekend van de film Bienvenue chez Les Ch'tis. In Calais par Le Shuttle vers l'Angleterre en vanaf Folkestone via de M20 en M25 onder London langs richting Salisbury Stonehenge om daar een overnachting te gaan zoeken. Dat was het plan... tot we dus van chauffeur gingen wisselen bij Service Station Clacket Lane M25 Westbound, de eerste mogelijkheid in Engeland om een break te pakken langs de Motorway. Nou, een break hadden we. Letterlijk. Ik voegde links uit en toen bedachten we dat we eigenlijk alleen maar snel verder wilden en niet gingen stoppen voor een pauze. Rechtsaf de bocht in en Krrrraaaaak... een opstaande punt van een stoerprand meegenomen en klem. Snel in

z'n achteruit en als bij een goede bajonetsteek trek je er dan alle ingewanden uit. De Volvo gaf nog een laatste reutel en dat was 't. WTF in goed Engels! Wegenwacht Internationaal gebeld: 'Nee meneer, dit is een eenzijdig ongeval, we komen u niet helpen. U moet uw autoverzekering bellen'. Okee, waar zijn we eigenlijk verzekerd? In het dashboardkastje vind je dan oude papieren. Alarmnummer gebeld en je wordt gewoon vriendelijk geholpen, ook als het niet meer de eigen verzekeringsmaatschappij is. Hulde! Pas later bedachten we dat we eerder dit jaar een nieuwe pakketpolis hadden afgesloten (auto- en doorlopend reisverzekering) en daar digitaal documenten van hadden. Altijd handig om niet je email op te schonen. Zoeken op 'polis' en Got It!

Mike, de man van de bergingsauto wist al precies waar we stonden, ik kom hier vaker: 'It was 20 years ago today ... en ik kon het zelf invullen. Engelse humor! Uiteindelijk zijn we met hulp van de Engelse Insurance Company met een Uber taxi naar een hotel in Sevenoaks afgevoerd en daar nog kort geproefd van Simple Good Pub Food And Culture. De volgende ochtend Full English Breakfast (heerlijk voor een keer) en een terugvlucht geboekt vanaf Gatwick terug naar huis, want we zouden nooit meer vliegen. Alles okee, behalve dat 'Dick' voor en 'Zutt' na niet echt een handige naam is als je in je paspoort Theodorus Simon Johannes heet. Kost bij EasyJet 65 pond! Al met al is het wel fijn te ontdekken dat je in een beschaafde wereld Brexit of EU toch gewoon weer thuiskomt, ook als het even tegenzit. Voor nu Home Sweet Home maar komend voorjaar gaan gewoon weer Samen Vooruit. Gratis advies van de schrijver: Always Keep Left, maar pas een beetje op bij Clacket Lane M25 Westbound.

Frans van de Kamp

Berry de Reus Fotografie

Door Herman Boesveld

Dat houd je toch niet voor mogelijk...! Frans heten, en een vette onvoldoende halen voor Frans op de MULO in de Parkstraat in Arnhem, terwijl je lerares Frans dichteres Nel Benschop was. Welke Frans dan? Er zijn er zoveel. Nou, de Frans die één en al Schaarsbergen is, er geboren is en altijd gewoond heeft, nu nog! Opa en oma kregen verkering, terwijl de een op Deelen en de ander op Mossel woonde, gewoon een uur lopen voor een zoentje. Weten jullie het al? Hij was ook jarenlang koster van de kerk van Schaarsbergen: Frans van de Kamp!!

Op de vraag, wat hij het belangrijkste vond, dat in dit interview aan bod zou komen, kwam een verrassend antwoord: "ik heb een man gekend, Dick Veerman, die een boek heeft geschreven 'Deelen van last tot lust'. Dat boek kun je niet meer kopen, maar wel gemakkelijk op Internet terugvinden. Alle lezers van de Dorpskrant zouden dat moeten lezen, dan weet je ineens veel meer over het verleden van je woonplaats."

In de eerste herfstweek van dit jaar zijn we op bezoek bij Frans van de Kamp, wiens wiegje dus op Schaarsbergen stond. Hij is van 1945 en oogt nog zeer jong en vitaal. Dat komt, omdat hij altijd van werken heeft gehouden. Werken is zijn hobby en houdt hem fit.

Een stukje geschiedenis

Nu een stukje geschiedenis van Schaarsbergen. Het pannenkoekenhuis Den Strooper is gevestigd in de voormalige Openbare School nr. 1 uit 1860. Maar toen de Schaarsbergse baron Brantsen in 1882 een Christelijke school stichtte (waar nu het Oorlogsmuseum in zit, vlakbij de kerk) staken veel ouders met hun kinderen de weg over naar die school, want de baron sprak je niet tegen. Ook de vader van Frans niet, die sinds 1947 politiemans was. Ja ja, Schaarsbergen had vroeger een politiepost met drie agenten. Twee keer per dag spreekuur, want er werd volop gestroopt en er liepen ook prostituées rond bij de hoek van de Koningsweg en de Apeldoornseweg.

Werk zat voor de politie! We hadden ook een vrijwillige brandweerpost; dorpskapper Mateman was toen de commandant, en van de drie brandweertorens van toen staat die op het Rozendaalse Veld er nog steeds.

Gehoorzaam

Terug naar Frans: Mulo op de Parkstraat, eerst niet afgemaakt, later wel. Vervolgens naar de LTS en toen roepen dat hij kok wilde worden. Nou, dat zag vader totaal niet zitten, want horecamensen deugden niet, daar had je altijd gedruvel mee. Als politieagent kwam je 's nachts altijd horecamensen tegen... Nee Fransje, daar komt niets van in! Weet je wat goed voor jou is? Militaire dienst!! Alle lezers van onder de vijftig snappen hier niets van, je bepaalt toch zeker zelf wat je wilt worden. Nee nee, Frans gehoorzaamde zijn vader zoals vroeger iedereen zijn vader gehoorzaamde. En zo was hij binnen de kortste keren chef hofmeester in het officiershotel voor de Oranjekazerne. Ja die kazerne, die staat er nog steeds.

Omdat een hoge generaal in Gouda ontevreden was over zijn kok, werd Frans met zijn opvallende talent naar Gouda gestuurd. Frans ging naar het Nationaal Territoriaal Commando waar hij die generaal verweende met topverzorging. Defensie verplaatst zijn personeel elke twee tot drie jaar, dus Frans ging na twee jaar naar Ede. En na twee jaar weer terug naar Gouda. Uiteindelijk werd hij heel belangrijk in de MPV, de materiële personeelsverzorging, en dat mocht Frans begin negentiger jaren weer op Schaarsbergen doen. In die tijd kreeg Nederland een beroepsleger en werd de dienstplicht afgeschaft, Frans heeft het allemaal meegemaakt. Met 55 jaar mocht Frans met pensioen. Hij was toen al geruime tijd ('82/'83) koster van de kerk Schaarsbergen en beheerder van het kerkelijk centrum. Hij woonde in het huis dat wij allemaal als Het Dorpshuis kennen.

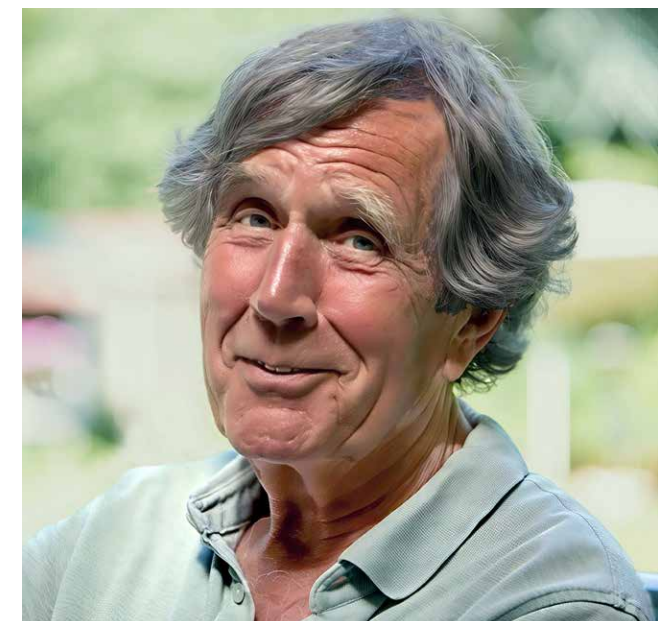
Gered door de liefde

Mooi is het verhaal, dat hij van defensie op een bepaald moment naar Suriname moest. Tenzij hij gehuwd was. In die tijd was hij al stapelverliefd op Elly en dus werd het heel snel een 'moetje'. Hij trouwde in 1968 en kon in Nederland blijven. Van het kosterschap kon je niet leven, maar het beheer van het dorps huis mocht Frans van de kerk geheel voor

eigen rekening doen en dat is hem heel goed gelukt: begrafenissen, trouwpartijen, schietvereniging in de kelder, ga zo maar door. Elly overdag en Frans 's avonds en in de weekends tot aan zijn pensioen, keurig ingeschreven bij de KvK. In 2012 is hij gestopt en kon dochter Jeske de boel samen met man Mark overnemen en dat doet zij nu nog steeds. Vrouwlief Elly kreeg te maken met dementie, maar wel een vrolijke variant: ondeugend, weg willen lopen, totdat dat niet meer ging en zij opgenomen moest worden. Gelukkig bleef ze altijd vrolijk. Als Frans bij haar kwam, zei ze vaak "ik wil weer naar huis". Frans is nu vijf jaar weduwnaar met louter goede herinneringen aan zijn huwelijk met Elly.

Actief

De vraag wat hij nu doet kon niet uitblijven – en hou je vast: twee avonden Dorpshuis, sjoelen met demente bejaarden op Hoogstede, boekhouding Dorpshuis, voedselbank Arnhem enz. enz. Die voedselbank had klanten op camping Arnhem en zo rolde Frans daar ook in. De bakkers Reijnen en Hilvers leverden heel veel brood aan, en Frans bracht de broden van bakker Reijnen elke dag om acht uur naar de voedselbankwinkel in Arnhem-Zuid. Altijd maar organiseren... die Frans! Zijn hobby is dus werken, hij bridget overigens ook goed. Koningsmarkt Schaarsbergen, Kerstmarkt Schaarsbergen, Frans is erbij! Goud waard!! Een Dorpskrant-portret meer dan waard!

Berry de Reus Fotografie

Kerkorgel Schaarsbergen

Door Abco Blok

In deze editie van Woeste Gronden kijken we naar een bijzonder instrument dat ons dorp rijk is, het kerkorgel van de dorpskerk.

Deze kerk werd in 1869 gebouwd en voor de eredienst in gebruik genomen. Zes jaar later kwam er een orgel.

Wat is een orgel, en hoe werkt het?

Het orgel is, net als de piano, een toetsinstrument, oftewel een klavierinstrument. Met het manuaal (toetsen, zoals een piano) en het pedaal (een met de voeten bediend klavier) bespeelt de organist een grote verzameling houten en metalen pijpen van verschillende grootte en dikte waar lucht doorheen wordt geperst. De pijpen hebben elk een verschillende toonhoogte en klank en zijn verdeeld in groepen, registers. Door het kiezen van registers kunnen de groepen pijpen apart in- of uitgeschakeld worden, waardoor het orgel heel veel

verschillende klankkleuren kan produceren. Het orgel in onze dorpskerk heeft twee rijen met toetsen boven elkaar en is dus een tweeklaviers orgel.

Maar het orgel is behalve een toetsinstrument óók een blaasinstrument omdat de pijpen tot klinken worden gebracht met luchtdruk. Alleen als je een toets indrukt stroomt er lucht door de pijp en klinkt er een toon, net als bij een fluit of een ander blaasinstrument.

Waardering voor het orgel

Ktesibios van Alexandrië (3e eeuw v.Chr.) wordt gezien als uitvinder van het orgel. Het instrument is in de loop der eeuwen steeds verder ontwikkeld en verfijnd. Sinds de vroege middeleeuwen ondersteunde het orgel tijdens de mis de samenzang of het koor. Calvijn, de grote kerkhervormer in de 16e eeuw, moest er niets van hebben. Hij was gericht op soberheid en hield niet van al die "Roomse opsmuk". Hij noemde het orgel de "sirene van de duivel". Inmiddels is het orgel weer een wezenlijk onderdeel van iedere kerk.

Eerdere orgels

Over het eerste orgel van onze dorpskerk is weinig bekend. Het werd in 1875 geschonken door de Heer en Mejuffrouwen de Bruijn. In 1937 werd een ander orgel geïnstalleerd, maar dat werd verwoest in september 1944. Na de oorlog werd het gerepareerd, maar in 1956 werd het orgel getroffen door een blikseminslag. Wederom moest het orgel onder handen worden genomen. De wijze waarop dit toen gedaan is bleek onvoldoende, en in 1970 heeft de kerkenraad een elektrisch orgel aangeschaft bij de firma Heijligers. De klank hiervan haalde het in de verte niet bij die van een mechanisch pijporgel. Eind jaren 80 bleek dat de bedrading van het orgel dermate was aangevreten door muizen dat het kortsluiting veroorzaakte waardoor het orgel spontaan noten produceerde. Het orgel is toen gedeeltelijk gerenoveerd om vervolgens in 1993 te worden vervangen door het huidige mechanische orgel.

Herkomst orgel

Het huidige orgel werd in 1867 gebouwd door Flaes en Brünjes voor de hervormde kerk van Diemen. Die kerk is in 1974 onttrokken aan de eredienst waardoor het orgel vrij kwam. Helaas hebben onverlaten tijdens het ongebruik van de kerk de kans waargenomen om essentiële orgelpijpen en delen van de ornamenten te onvreemden. In 1978 is het orgel opgeslagen bij de firma Flentrop. In 1993 heeft Flentrop het orgel geheel gerestaureerd en opgebouwd in onze kerk. Tevens is er bij deze gelegenheid een nieuw gebouwde pedaalsubbas toegevoegd. Door die pedaalsubbas vormt zich een veel groter volume waardoor het orgel en de samenzang van de gemeente met elkaar in balans zijn. Tijdens de restauratie zijn ook de toetsen voorzien van nieuwe ivoren bovenplaatjes, het toetsbeleg.

Waarom geen nieuw orgel?

Het bouwen van een kerkorgel is een kostbare aan gelegenheid. Het begint al met het uitzoeken van het juiste hout. Dat hout wordt vervolgens minutieus gezaagd en gedroogd op de juiste constante temperatuur en luchtvochtigheid. Dit voorwerk alleen duurt wel drie jaar. Dan pas begint het echte werk voor de orgelbouwer: klavier, mechaniek, orgelpijpen... De metalen pijpen zijn meestal gemaakt van een

legering van lood en tin, de houten pijpen meestal van eikenhout. Bij kleine orgels gaat het om vele tientallen pijpen, bij een groot kerkorgel zijn het er duizenden, in lengte variërend van een paar centimeter tot enkele meters. Idealiter maakt de orgelbouwer zelf zijn orgelpijpen. En dan is er nog de orgelkast, het uiterlijk, of zoals we tegenwoordig grof zeggen "een smoel". Ook daarin gaat veel (kostbare) tijd zitten. Een kerkorgel kost dus al gauw enkele tienduizenden euro's, zo niet vele tonnen. U begrijpt dus dat een nieuw orgel onbetaalbaar is voor een kleine gemeente zoals die van Schaarsbergen. Daarbij zijn er de laatste jaren veel kerken aan de eredienst onttrokken, waardoor er waardevolle orgels vrij zijn gekomen. Die zijn dan nog enigszins betaalbaar.

Onderhoud

Voor een (kerk)orgel is het belangrijk dat de kerk de juiste luchtvochtigheid en temperatuur heeft. Hout is gevoelig voor houtworm (mieter), en door vocht kan het hout gaan werken: kromtrekken, krimpen of uitzetten. En metalen zijn gevoelig voor corrosie, met een veranderend geluid als gevolg. Kortom, een orgel is een machine om voorzichtig mee om te gaan, en hij heeft veel liefde, aandacht en onderhoud nodig om hem in de juiste conditie te houden.

Orgelconcerten

Het Schaarsbergse orgel heeft een fraaie klank. Heerlijk voor de dienst, maar ook ideaal voor orgelconcerten. Daarvoor heb je wel goede organisten en voldoende vrijwilligers nodig, en daar lijkt het momenteel aan te ontbreken. Om het orgel te beluisteren bent u vooralsnog aangewezen op de zondagse erediensten en enkele evenementen waarop de kerk opengesteld is.

Geïnteresseerd geraakt?

Voor meer informatie over het orgel in onze Dorpskerk verwijs ik u graag door naar het internet. Ik wist voor het schrijven van dit artikel weinig tot niets van orgels maar weet nu aardig wat meer. Dan zult u ook allerlei technische zaken tegenkomen waarmee ik u nu 'nog' niet heb willen vermoeien.

Met dank aan Fred Bosman voor de specifieke Schaarbergse informatie.

KOOK KUNSTEN.

Iets te vieren?
Daar hoort lekker eten bij!

Kookkunsten verzorgd een heerlijk diner, buffet of hapjes, zodat u en uw gasten kunnen genieten. Ook voor (Buiten)feesten op bijzondere locaties.

'Of een kookworkshop, bijvoorbeeld échte Spaanse tapas of de Arabische keuken. Leuk met vrienden en collega's!'

catering met passie!

www.kookkunsten.com

(BB)bomen
Specialisten in boomverzorging

BB BOMEN SNOEIT BOMEN OP ELKE HOOGTE EN MAAKT HET VEILIG

www.bbbomen.nl
026-301 00 12 · info@bbbomen.nl
kappen · snoeien · onderzoek · ziekten · boomstronken

H. van Hunen 88 jaar

SAMSUNG
TOPSERVICE

Neo QLED

GRATIS BEZORGEN
VAKKUNDIG ADVIES

Nederlands éérste satellietwinkel!
vanhun.nl

Arnhem
Steenstraat 11
6828 CA Arnhem
Tel. 026 - 445 7573

Putten
Bakkerstraat 17
3882 AA Putten
Tel. 0341 - 355 466

ELKE ZATERDAG
BEETHOVENLAAN - ARNHEM
VAN 9:00 UUR T/M 16:00 UUR

BLOEMEN EN PLANTEN
OOK VERKRIJGBAAR EEN DEEL VAN DE COLLECTIE VAN FRIENDS-OF.NL

josflowers
jouw bloemist op de markt

Kerstmarkt Schaarsbergen

Op zaterdag 13 december organiseert de Oranje Vereniging Schaarsbergen opnieuw de gezelligste kerstmarkt van Arnhem en omstreken.

Sprookjesachtig tafereel

Voor de pittoreske dorpskerk van Schaarsbergen zijn in de middag en avond prachtig verlichte kramen, knapperende kerstvuren en een indrukwekkende levende kerststal te zien. Met meer dan 50 kramen vol authentieke, ambachtelijke en regionale producten is er voor ieder wat wils – van kerststukken, sieraden tot brocante items, lekkernijen en unieke cadeaus voor onder de boom.

Activiteiten en beleving

- Een sfeervol horecaplein in de tent met heerlijke hapjes en drankjes
- Vuurkorven en broodjes bakken op het grote kampvuur
- Verhalenverteller Hans Platenkamp die jong en oud meesleept in zijn verhalen
- Optredens van kerstkoren in de kerk en muziekvereniging Eendracht
- Gezellige draaiorgelmuziek en natuurlijk de geur van glühwein en poffertjes

Voor kinderen

Bij de kerststal vertelt een verhalenverteller sprookjesachtige verhalen en bij het kampvuur kunnen kinderen broodjes bakken en s'mores maken.

Praktische informatie

- Locatie: grasveld voor de dorpskerk, Kemperbergerweg 800, Arnhem (Schaarsbergen)
- Tijd: 15 – 20 uur
- Parkeren: op het nabijgelegen terrein en langs de Kemperbergerweg (volg de verkeersregelaars)
- OV: buslijn 9 vanaf station Arnhem, uitstappen bij Arnhem Museum 40/45
- De toegang en het parkeren zijn gratis.
- Meer informatie: www.ovschaarsbergen.nl

KERSTWANDELING ROND DE DORPSKERK

Op kerstavond ben je samen met je gezin van harte uitgenodigd voor een sfeervolle kerstwandeling rondom de Dorpskerk.

Beleef het Kerstverhaal

Tijdens deze gezellige avond waar iedereen welkom is, wandel je langs een mooi verlichte route, waar je verschillende scènes uit het kerstverhaal tot leven ziet komen. Zo kom je onder andere de volle herberg tegen, luister je naar de verhalen van de herders, hoor je engelen zingen en ontmoet je de wijzen uit het oosten. Kinderen mogen zich verkleden als een figuur uit het kerstverhaal en hun eigen lichtje meenemen om het donker samen te verlichten.

Deze wandeling biedt een bijzondere kans om samen met je kinderen het kerstverhaal op een interactieve manier te beleven. Na het grote succes van vorig jaar hopen we ook dit jaar weer veel blij gezichten te mogen begroeten. Deelname is gratis, maar een vrijwillige bijdrage voor een goed doel wordt gewaardeerd.

Praktische informatie

- Datum: Woensdag 24 december
- Tijd: 17.00 – 18.00 uur
- Locatie: Rondom de Dorpskerk
- Voor wie: Iedereen is welkom – jong en oud!
- Contact: Gerra van Hunen: gerravanhun.nl@hotmail.com

Vanuit de Dorpskerk

Hier in de pastorie is het weer een drukte van belang. Niet alleen met schooltijden, zwemlessen, enzovoort, maar ook met het geklus rondom het huis. In de studeerkamer is het op een andere manier een drukte van belang. De mooie najaar- en wintermaanden komen er weer aan met allerlei feesten, zoals de Sint-Maarten-lampionnentocht die op 11 november heeft plaatsgevonden. Daarna volgen natuurlijk ook de vele activiteiten in de advents- en kersttijd.

Schaarsbergse Adventskalender

Dat die donkere weken niet alleen gezelligheid betekenen, maar voor sommigen ook extra lange en lege dagen – heeft ons er toe gebracht een ándere adventskalender te maken. Niet met chocolaatjes achter luikjes, maar met ménsen achter echte voordeuren. Gewoon om de hoek. Een kopje koffie met misschien wel verrassende mogelijkheden. Elke dag willen we elkaar als dorpsgenoten wat gastvrijheid en warmte aanbieden. Klop jij ook eens ergens aan? Laat je verrassen! Iedereen is welkom!

Geloven in Schaarsbergen

Eind augustus was de tweede ontmoeting van 'geloven in Schaarsbergen'. Een mooie, gezellige ontmoeting. Samen aan tafel, 'bring & share'. Leuk om dorpsgenoten te ontmoeten die ook gelovig zijn (al-dan-niet kerkelijk). Zou jij er de volgende keer ook bij willen zijn? Dat kan! Laat het dan even weten. In het voorjaar staat weer een nieuwe ontmoeting gepland. We gaan elkaar dan wat laten horen over welke muziek voor ons het mooist ons geloof vertolkt. Opnieuw dus een 'bring & share' maar dan anders.

Schaarsbergse gesprekken – Theo Pieters Podcast

Heb je deze podcast al ontdekt? Luister mee naar deze interessante gesprekken van Schaarsbergers met de dorpsdominee. Gesprekken over het dorp, over het leven, over zingeving, over Koningsdag, klimaat, muziek en nog veel meer.

Leuk als je laat weten wat je ervan vond!

Zou je ds. Theo Pieter hier of ergens anders over eens willen spreken? Dat kan. Gratis en vrijblijvend.

Contact Theo Pieter de Jong:

E-mail: dominee@dorpskerkschaarsbergen.nl
Telefoon: 06-57673824

Schaarsbergse Adventskalender 2025

ZO	MA	DI	WO	DO	VR	ZA
30 NOV Kemperbergerweg 804 9.30 uur-11.30 uur	1 Kemperbergerweg 800	2 57 Kemperbergerweg 57-8	3 Koningsweg 17B	4 Kemperbergerweg 693	5 Kemperbergerweg 261	6 Strolaan 21
7 Kemperbergerweg 804 9.30 uur-11.30 uur	8 Kemperbergerweg 802	9 Kemperbergerweg 747	10 Het Lage Erf 3	11 Radiopad 5	12 Kemperbergerweg 751	13 Kemperbergerweg 723E
14 Kemperbergerweg 804 9.30 uur-11.30 uur	15 Strolaan 20	16 Kemperbergerweg 721B	17 Kemperbergerweg 800A	18 Koningsweg 28	19 Kemperbergerweg 737	20 Kemperbergerweg 786
21 Kemperbergerweg 804 9.30 uur-11.30 uur	22 Kemperbergerweg 611	23 Deelenseweg 52	24 Tacanweg 47	25 1e Kerstdag		

TIP!
Hang deze pagina
op de koelkast!

Warmte en Gastvrijheid
achter deze voordeuren
op de aangegeven dag
van 15.00 uur tot 17.00 uur

Dorpskerk

Schaarsbergen

Mob.: 06-57873824 • Mail: dominee@dorpskerkschaarsbergen.nl
Kemperbergerweg 806, 6816 RX Arnhem • www.dorpskerkschaarsbergen.nl

Arnhemse Kost

Gemeente Arnhem heeft een nieuwe visie vastgesteld op voedsel en stadslandbouw: Arnhemse Kost.

Deze visie zet in op een gezonde, duurzame voedsel-omgeving voor alle Arnhemmers. De stad bouwt daarbij voort op de ruim 150 initiatieven die al actief zijn op het gebied van voedsel en stadslandbouw, van gezamenlijke moestuinen tot plukbossen. Maar de visie gaat nadrukkelijk verder: naast stadslandbouw richt Arnhem zich ook op natuurinclusieve landbouw, de eiwittransitie en duurzame consumptie.

Door deze initiatieven en samenwerking te stimuleren ontstaan er tal van voordelen voor de stad: een sterkere lokale economie, meer biodiversiteit, een gezonde leefomgeving en plekken waar Arnhemmers elkaar ontmoeten.

De gemeente ondersteunt bestaande en nieuwe initiatieven, onder meer door plukbomen en struiken in de openbare ruimte te planten, samenwerkingen te stimuleren en bewustwording te vergroten. Arnhem wil dat inwoners weten waar hun eten vandaan komt, oog hebben voor biodiversiteit en zorg dragen voor een gezonde bodem. Daarmee draagt de stad bij aan een veerkrachtig voedselsysteem dat beter is voor mens, dier en natuur. Meer info op [arnhem.nl/stadslandbouw](https://www.arnhem.nl/stadslandbouw)

Arnhems Burgerberaad Duurzaam Warm Wonen

Een groep van zo'n 150 Arnhemmers gaat de komende maanden in gesprek over aardgasvrij wonen. De adviezen die zij in december overhandigen, helpen de gemeenteraad bij het maken van keuzes voor de verduurzaming van de stad.

Van het aardgas af

Arnhem staat, net als andere gemeenten, voor een grote uitdaging: in 2050 moet de stad van het aardgas af zijn en gebruiken we alleen nog duurzame energie. Dat betekent een andere manier van het verwarmen van huizen en het verwarmen van water uit de douche en kraan. Ook koken inwoners straks niet meer op gas. De gemeente wil graag samen met inwoners bepalen hoe we deze overstap gaan maken en wat de gemeente kan doen om inwoners te helpen. Het Burgerberaad Duurzaam Warm Wonen moet antwoord geven op deze vragen.

Deelnemers vormen een afspiegeling van Arnhem.

Tijdens vijf bijeenkomsten gaan de deelnemers met elkaar en met experts in gesprek. Ook leren zij meer over de mogelijkheden om van het gas af te gaan, bijvoorbeeld tijdens excursies langs verschillende duurzame voorbeelden in de stad.

Van adviezen naar plannen

In de laatste bijeenkomst komt het Burgerberaad tot adviezen voor de gemeenteraad. Deze adviezen krijgen een plaats in de plannen waarin staat hoe Arnhem de stap naar duurzame energie gaat maken. Deze worden ieder jaar door de gemeente gemaakt. In de plannen die eind 2026 door de gemeenteraad worden vastgesteld, krijgen de adviezen van het Burgerberaad een plek.

Regentonnen voor Arnhem: tijdelijke actie voor regentonnen inclusief installatie

“Regentonnen voor Arnhem” helpt je aan een voordelige regenton zónder gedoe.

Voor Schaarsbergen betaal je tussen de € 125,40 en € 188,40, inclusief professionele installatie. En de subsidieaanvraag? Die wordt voor je geregeld.

Zo werkt het

1. Ga naar www.regentonnenvoorarnhem.nl en check jouw kortingsgebied.
2. Kies een regenton.
3. Betaal de door jou gekozen regenton (all-in)
4. Leverancier en installateur TonTon neemt contact op voor de installatie-afspraken.

Voordelen van een regenton

- Bespaart kostbaar drinkwater
- Minder kans op wateroverlast
- Regenwater is veel beter voor planten
- Regenwater is erg geschikt voor het (streeploos) wassen van ramen

“Arnhem wordt weerbaarder tegen klimaatverandering als we slimmer met water omgaan,” zegt projectcoördinator Willem Hofstede. “Met deze actie kunnen Arnhemmers makkelijk bijdragen aan een gezond leefklimaat. Wij zorgen voor een vakkundig geplaatste regenton en regelen alle administratie rondom de subsidie.”

Ga voor meer informatie en bestellen naar www.regentonnenvoorarnhem.nl.

Deze actie is een initiatief van platform Arnhem Klimaatbestendig, De Groene Vos en TonTon en wordt mede mogelijk gemaakt door de Subsidieregeling Groenblauwe Initiatieven van gemeente Arnhem.

Arnhem loopt voorop richting een klimaatneutrale, eerlijke en toekomstbestendige stad. Al in 2022 werd door de Arnhemse gemeenteraad de klimaatnoodtoestand uitgeroepen.

Document Klimaatacties Arnhem

Samen met inwoners, partners en bedrijven werkt Arnhem aan een actieve en daadkrachtige aanpak van de klimaatcrisis. In het document Klimaatacties Arnhem staan 10 concrete acties en resultaten beschreven.

Mensen plaatsen planten

In het document staat beschreven hoe de gemeentelijke organisatie zo snel mogelijk volledig duurzaam wordt, bijvoorbeeld met zonnepanelen en elektrische voertuigen. Ook staat er hoe Arnhem de afgelopen en aankomende tijd verder investeert in het vergroenen van de stad. En hoe er wordt gewerkt aan lokale energie om het elektriciteitsnet te ontlasten. Daarnaast staat er hoe de gemeente hergebruik zoveel mogelijk stimuleert, bijvoorbeeld met de bouw van een Circulair Ambacht Centrum. Een ander voorbeeld is hulp voor alle inwoners in Arnhem; zo is er voor inwoners in energiearmoede extra aandacht.

Arnhem Aan

Arnhem Aan is een stadsbeweging die duurzaam omgaan met energie stimuleert. Het initiatief is in 2016 in samenwerking met meerdere organisaties ontstaan en uitgegroeid tot een inspiratieplatform om Arnhemmers te motiveren. Onder de vlag 'Arnhem Aan' communiceren inwoners, wijkinitiatieven, organisaties en ondernemers over energiebesparing en de overgang naar duurzame energie.

Vraag of goed voorbeeld?

Stuur een e-mail naar: info@arnhemaan.nl.
Meer info op: www.arnhemaan.nl

Nieuws van Muziekvereniging Eendracht en JES! Arnhem

Afscheid van dirigent Almer Zijlstra

Op 23 november gaf de fanfare samen met JES! Arnhem een sfeervol concert in Zalencentrum Wieleman in Westervoort. Het publiek genoot van een muzikale wereldreis vol sfeer, hapjes en drankjes. Het concert stond tevens in het teken van het afscheid van dirigent Almer Zijlstra, die terugkeert naar het noorden van het land. De vereniging is inmiddels op zoek naar een nieuwe dirigent voor zowel het fanfareorkest als het jeugdorkest JES! Arnhem. Enkele kandidaten hebben al een proefdirectie gegeven. In 2026 stellen we graag onze nieuwe dirigent aan jullie voor! Houd onze website en sociale media in de gaten voor updates en concertdata.

Nieuwe talenten in ons fanfareorkest!

We zijn trots om te melden dat een aantal van onze jeugdleden onlangs hun A- of B-diploma heeft behaald – een mooie mijlpaal! Deze jonge muzikanten spelen inmiddels regelmatig mee met het fanfareorkest, soms wekelijks, soms één keer per maand. Hoe mooi is het om te zien dat de toekomst van onze vereniging letterlijk naast ons zit te spelen? Hun enthousiasme, inzet en frisse energie brengen een heerlijke dynamiek in onze repetities. Wij zijn ontzettend blij met deze aanvulling van jong talent binnen onze vereniging.

Fkes zorgt voor feest!

Wist je dat Muziekvereniging Eendracht ook een echte feestkapel heeft? Onder de naam Fkes (FeestKapel Eendracht Schaarsbergen) zorgen deze muzikanten voor gezelligheid en vrolijke klanken! Op zaterdag 13 december zijn we te horen op de Kerstmarkt in Schaarsbergen, waar we het publiek verwennen met sfeervolle kerstliedjes. Kom vooral luisteren en meegenieten!

Save the date: Play-in op 21 maart 2026!

Op zaterdag 21 maart 2026 organiseren we weer een gezellige en muzikale Play-in en jij bent van harte uitgenodigd om mee te doen! Bespeel je een (eigen) instrument dat thuishoort in een fanfare? Dan is dit jouw kans om samen met andere enthousiaste muzikanten een dag lang muziek te maken in Wijkcentrum Bakermat in Arnhem-Noord. De dag start om 9.30 uur, waar we onder leiding van een ervaren dirigent aan de slag gaan met het instuderen van vier mooie muziekstukken. Tussen de repetities door is er uiteraard tijd voor pauze en ontspanning, en een lekkere lunch. Aan het einde van de dag – rond 15.15 u. – laten we de ingestudeerde stukken horen aan publiek. Iedereen is welkom om te komen luisteren, de toegang is gratis. Wil je meedoen? Houd dan onze website en social media goed in de gaten. Binnenkort volgt daar meer informatie over hoe je je kunt aanmelden.

Contact & Informatie

Voor vragen over AMV, muzieklessen of jeugdorkest JES! Arnhem:

📞 Lenny Brummelman – 06-83648527

📞 Laura Hak – 06-19044314

✉️ jeugdeendrachtschaarsbergen@gmail.com

✉️ muziekver.eendracht@gmail.com

🌐 www.eendrachtschaarsbergenarnhem.nl

TENNISVERENIGING SCHAARSBERGEN

Probeer het zelf!
Proeflidmaatschap
€50 voor 3 maanden
Start wanneer jij wilt!

Kom in beweging. Kom tennissen.
Kom genieten!

Schrijf je vandaag nog in via de website
of huur een baan via www.MeetandPlay.nl.

www.tennisverenigingschaarsbergen.nl
info@tennisverenigingschaarsbergen.nl

Tennis zoals vakantie voelt!

- Tennissen in het bos
- Zes verlichte gravelbanen
- Pizzaoven & zonnig terras
- Voor elk niveau

Medisch pedicure praktijk

medipedi zorg

PROFESSIONELE AANDACHT VOOR UW VOETEN!

Kwaliteits voetbehandelingen | Deskundig advies
Hulp bij alledaagse voetproblemen:
Ingegroeide nagels, likdoorns, schimmelnagels, eelt en kloven.

MEER INFORMATIE OF HET MAKEN VAN EEN AFSpraak:
🌐 medipedi.nl ☎️ 06-145 027 50
📍 Oremusplein 85, 6815 DV Arnhem

ProVoet
De voetverzorgende specialist

GROENSTETUIN.NL
van een duurzaam ontwerp tot beplantingsplan en advies

Tielke Sterk
ECOLOGISCH TUINONTWERPER
☎️ 0633968536 📧 groenstetuin.nl

GROENSTETUIN.NL
UURWEG 10, 6815 DV ARNHEM

URBAN ARROW

ZIE JE MIJ FIETSEN? SPREEK ME GERUST AAN!

Bij de hand

Afvalkalender

Het jaaroverzicht voor het ophalen van afval van groen, rest en PMD is te vinden op de site van de Gemeente Arnhem: www.arnhem.nl via de zoek-opdracht 'afvalkalender', u wordt dan doorgelinkt naar de website van proZero.

De rolcontainers worden met een grijparm opgepakt en geleegd. Zet de bak dus op straat met de wielen aan de straatkant. De blauwe rolcontainer (papierafval) wordt met hulp van vrijwilligers van muziekvereniging Eendracht geleegd.

Gemeente Arnhem

Voor al uw vragen of klachten over de openbare ruimte kunt u dagelijks bellen met telefoonnummer 0900-1809. Of stuur een bericht via www.arnhem.nl/melding. Het voordeel hiervan is dat u van de voortgang van uw melding per e-mail op de hoogte wordt gehouden.

Wijkagent

De wijkagent voor Schaarsbergen is Eric Hortensius. Hij is te bereiken via het algemeen nummer 0900-8844 of via eric.hortensius@politie.nl

Uw buurt groener maken?

www.arnhem.nl/Inwoners/wonen_en_milieu/Groen-beheer/uw_buurt_groener_maken

Gat in de weg? Kapotte straatlantaarn?

Knelpunten in de openbare ruimte kunt u snel en simpel melden via Fixi. Fixi is een landelijk platform. Ook de gemeente Arnhem maakt er gebruik van. Geef bij melding de locatie aan en voeg waar

Wijkteam Arnhem Noord-West

Voor persoonlijke ondersteuning of advies, bijvoorbeeld bij opvoeding, huisvesting, zorgen om inkomen of psychische problemen neem je contact op met het wijkteam: tel. 088-2260000 of www.wijkteamsarnhem.nl.

Team Leefomgeving Noord-West

Gemeente Arnhem werkt met teams leefomgeving (TLO). Voor Schaarsbergen is TLO Noord-West het aanspreekpunt met wijkmanager Timon Lammers. Dit team gaat graag met bewoners in gesprek over thema's en ambities die spelen in een wijk.

Team Leefomgeving Noord-West is te bereiken via: noord-west@leefomgevingarnhem.nl en telefonisch 026-3774841 (algemene zaken, Patricia Vleeming).

Cultuurmakelaar

Een cultuurmakelaar bemiddelt, ondersteunt en ontwikkelt initiatieven op het gebied van taal, kunst en erfgoed. De cultuurmakelaar voor Arnhem Noord-West is Merel van Velzen. U kunt haar benaderen met vragen, wensen en ambities op het gebied van kunst, taal en erfgoed. Contact: merel.vanvelzen@rozet.nl of 06-38573666

mogelijk een foto bij. Zo krijgt de gemeente de exacte locatie door en kan gericht actie worden ondernomen. Iedereen die iets meldt, wordt op de hoogte gehouden van de afhandeling. Voor meldingen: ga naar www.fixi.nl of download de Fixi-app in de App Store of Google Playstore. Het werkt snel, makkelijk en effectief!

Agenda

december

- woensdag 3 16-17 u. Kindercollege 'Zee-dieren'
- zondag 7 13-15 u. Jachthoornblazers De Overlopers
- dagelijks 6-31 10-17 u. Winterseizoen vol leuke activiteiten
- woensdag 10 16-17 u. Kindercollege 'Zee-dieren'
- zaterdag 13 19 u. Arnhem Bedankt! (zie pag. 19)
- zaterdag 13 15-20 u. **Kerstmarkt Schaarsbergen (zie pag. 31)**
- zat.-zon. 13-14 zie website Zaag je eigen dennenboom
- zondag 14 13.30-16.30 u. Jachthuis Excursie (reserveren)
- woensdag 17 16-17 u. Kindercollege 'Zee-dieren'
- woensdag 17 19.30-21 u. Avondlezing 'Regenwoud beschermen'
- zondag 21 13.30-16 u. Struinen vanaf Schaarsbergen (reserveren)
- woensdag 24 17-18 u. **Kerstrondwandeling (zie pag. 31)**
- woensdag 31 9.30-12 u. Oudejaarswandeling (reserveren)
- woensdag 31 11-13 u. Midwinterhoornblazers

januari

- dagelijks 1-18 10-17 u. Winterseizoen vol leuke activiteiten
- vrijdag 9 zie website **Nieuwjaarsborrel Dorpsraad**
- zaterdag 10 13.30-15.30 u. Winterverrassingstocht (reserveren)
- zondag 11 13.30-16.30 u. Jachthuis Excursie (reserveren)
- zaterdag 17 13-16 u. Wandelexcursie Hoge Veluwe en WOII (reserv.)
- zondag 18 13.30-16 u. Struinen vanaf Schaarsbergen (reserveren)
- woensdag 21 16-17 u. Kindercollege 'In sneeuw en ijs'
- woensdag 21 19.30-21 u. Avondlezing 'Dierentuin en natuurbehoud'
- zaterdag 24 13.30-15.30 u. Winterverrassingstocht (reserveren)
- woensdag 28 16-17 u. Kindercollege 'In sneeuw en ijs'

februari

- zaterdag 7 13.30-15.30 u. Winterverrassingstocht (reserveren)
- zondag 8 13.30-16.30 u. Jachthuis Excursie (reserveren)
- zondag 15 13.30-16 u. Struinen vanaf Schaarsbergen (reserveren)
- maandag 16 16-17 u. Kindercollege 'De wapens van dieren'
- woensdag 18 16-17 u. Kindercollege 'De wapens van dieren'
- woensdag 18 19.30-21 u. Avondlezing 'Woestijnen van de wereld'
- zaterdag 21 13-16 u. Wandelexcursie Hoge Veluwe en WOII (reserv.)
- zaterdag 21 13.30-15.30 u. Winterverrassingstocht (reserveren)

burgerszoo.nl/kindercollege
hogeveluwe.nl/agenda
openluchtmuseum.nl
burgerszoo.nl/kindercollege
onganse.nl/arnhem-bedankt
ovschaarsbergen.nl
hogeveluwe.nl/agenda
hogeveluwe.nl/agenda
burgerszoo.nl/kindercollege
burgerszoo.nl/avondlezing
hogeveluwe.nl/agenda
ovschaarsbergen.nl
hogeveluwe.nl/agenda
hogeveluwe.nl/agenda

openluchtmuseum.nl
schaarsbergen.nl
hogeveluwe.nl/agenda
hogeveluwe.nl/agenda
hogeveluwe.nl/agenda
hogeveluwe.nl/agenda
burgerszoo.nl/kindercollege
burgerszoo.nl/avondlezing
hogeveluwe.nl/agenda
burgerszoo.nl/kindercollege

hogeveluwe.nl/agenda
hogeveluwe.nl/agenda
hogeveluwe.nl/agenda
burgerszoo.nl/kindercollege
burgerszoo.nl/kindercollege
burgerszoo.nl/avondlezing
hogeveluwe.nl/agenda
hogeveluwe.nl/agenda

Bekijk ook de website!

Bezoek voor de laatste nieuwtjes en alle activiteiten ook zeker www.schaarsbergen.nl

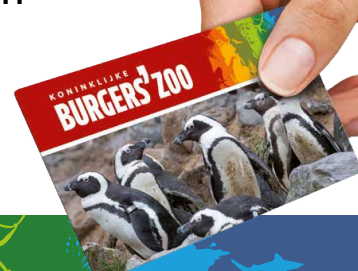

Help Dolfje Weerwolfje zijn dromen terug te vinden in het Duistere Woud!

Dit najaar is het doolhof in het Duistere Woud naast het gorilla-eiland omgebouwd voor liefhebbers van Dolfje Weerwolfje. Het doolhof is inbegrepen bij de entreprijs van het park. Maar met een abonnement op Burgers' Zoo kunt u van nog veel meer evenementen en voordelen genieten. Kijk voor meer informatie op:

burgerszoo.nl/abonnement

KONINKLIJKE
BURGERS' ZOO

